

B&B
VIŠJA STROKOVNA ŠOLA

Diplomsko delo višješolskega strokovnega študija
Program: Poslovni sekretar
Modul: Spletno poslovanje

MOŽNOSTI IN PRILOŽNOSTI SOCIALNE OSKRBE NA DOMU

Mentorica: mag. Marina Vodopivec, univ. dipl. psih.
Lektorica: Ana Peklenik, prof.

Kandidatka: Stanislava Kralj

Kranj, januar 2016

ZAHVALA

Zahvaljujem se mentorici mag. Marini Vodopivec za strokovno pomoč in usmerjanje ob izdelavi moje diplomske naloge.

Zahvaljujem se lektorici Ani Peklenik, ki je mojo diplomsko nalogo jezikovno in slovnično pregledala.

Zahvaljujem se vsem, ki ste se odzvali na mojo anketno raziskavo in vsem intervjuvancem za odgovore.

Zahvaljujem se svojim prijateljem in sodelavcem, ki ste se pri izdelavi dela posebej angažirali in mi bili v moralno oporo.

Hvala moji družini za podporo in potrpežljivost.

Hvala vsem, ki ste mi v času študija kakorkoli pomagali in mi stali ob strani.

IZJAVA

»Študentka Stanislava Kralj izjavljam, da sem avtorica tega diplomskega dela, ki sem ga napisala pod mentorstvom mag. Marine Vodopivec.«

»Skladno s 1. odstavkom 21. člena Zakona o avtorski in sorodnih pravicah dovoljujem objavo tega diplomskega dela na spletni strani šole.«

Dne _____

Podpis: _____

POVZETEK

V diplomski nalogi obravnavamo organizirano pomoč v lokalnem okolju in na domu osebe, ki potrebuje nego in pomoč. Zanima nas, ali lahko oseba dobi pomoč na svojem domu, v svojem kraju, v instituciji, ali jo mora iskati v drugih občinah. Menimo, da je za osebo najbolje, da se ji pomaga v domačem okolju. Tako ni potrebe po selitvi v drugo okolje ali regijo. Naše mnenje je, da v večjih občinah osebe lažje pridejo do pomoči, ker je tam več ponudnikov. V diplomski nalogi nas zanima, ali je v manjših občinah poskrbljeno za starejše pomoči potrebne, invalide in dolgotrajno bolne. Odločili smo se za dve manjši sosednji občini, Naklo in Preddvor. Naloga prikazuje, kakšne so potrebe teh dveh občin, katere storitve se že organizirano izvajajo in kje se kaže potreba po pomoči, kjer storitev še ni organizirana. V nalogi smo predstavili, ali so uporabniki zadovoljni oz. kakšna je kakovost izvedenih storitev.

KLJUČNE BESEDE

- starost in staranje
- pomoč na domu
- institucionalno varstvo
- dom za starejše občane
- družinski pomočnik

ABSTRACT

We are interested in how the help of local environment is organized for the people in need for care and help. We are interested in whether people can get help in their own homes, in their own town, the institution, or they must look for help in other municipalities. We think that the best way to help the person in need is to help her in her home environment, and that there is no need to move the person to another town or region. Our opinion is that in larger municipalities people have easier access to help because there is wider choice of help providers. In this thesis are interested in, whether in smaller municipalities is taken care of the needy elderly, the disabled and the chronically ill people. We decided for two smaller municipalities Naklo and Preddvor. The task is showing us what are the needs of these two municipalities, what kind of services are organized, and if there is a need for assistance in places where service has not yet been organized. The thesis is presenting if users are satisfied and what is the quality of provided services.

KEYWORDS

- age/aging
- home assistance/home help
- institutional care
- home for the elderly/nursing home
- family assistant/family helper

KAZALO VSEBINE

1	Uvod	1
1.1	Predstavitev problema.....	1
1.2	Cilji naloge	1
1.3	Predstavitev okolja	1
1.4	Predpostavke in omejitve	3
1.5	Metode dela	4
2	Starost in staranje	5
2.1	Psihosocialni vidiki staranja.....	5
2.2	Starostna struktura prebivalcev v RS in pričakovana življenjska doba do leta 2060.....	8
3	Zakonodajni okviri	11
3.1	Organizirane vrste pomoči	12
3.1.1	Pomoč družini na domu.....	12
3.1.2	Socialni servis	14
3.1.3	Institucionalno varstvo.....	15
3.1.4	Družinski pomočnik.....	18
3.2	Pričakovani razvoj skrbi za starejše in pomoči potrebne (Zakon o dolgotrajni oskrbi)	20
4	Skrb za starejše osebe in osebe, ki potrebujejo dolgotrajno nego in pomoč v občini Preddvor in občini Naklo	22
4.1	Intervju s predstavnikoma lokalne skupnosti in izvajalcem storitve pomoči v lokalnem okolju.....	22
4.1.1	Predstavitev intervjuja	22
4.1.2	Analiza intervjuja.....	26
4.2	Analiza primera pomoči na domu v dveh manjših občinah (Preddvor in Naklo) – raziskava o zadovoljstvu uporabnikov.....	27
5	Zaključek.....	44
	Literatura in viri.....	46
	Prilogi.....	48

KAZALO SLIK

Slika 1: Starejši po starosti v Sloveniji	9
Slika 2: Prebivalci po velikih starostnih skupinah v Sloveniji	10
Slika 3: Spol	28
Slika 4: Starost	28
Slika 5: Bivanje.....	29
Slika 6: Okolje	30
Slika 7: S kom živite?	31

Slika 8: Kam po pomoč?	32
Slika 9: Informacije o oskrbi.....	33
Slika 10: Razlog za socialno oskrbo	34
Slika 11: I – Dnevna opravila.....	35
Slika 12: II – Gospodinjska pomoč	35
Slika 13: III – Socialni stiki	36
Slika 14: Pogostost nudenja socialne oskrbe.....	37
Slika 15: Trajanje dnevne oskrbe na domu.....	38
Slika 16: Kdaj bi potrebovali storitev socialne oskrbe?	38
Slika 17: Cena storitve	39
Slika 18: Zadovoljstvo z opravljanjem socialne oskrbe	40
Slika 19: Uresničena pričakovanja.....	42

KAZALO TABEL

Tabela 1: Spol.....	27
Tabela 2: Starost.....	28
Tabela 3: Kje živite?	29
Tabela 4: V kakšnem okolju živite?	29
Tabela 5: S kom živite v gospodinjstvu?.....	30
Tabela 6: Na koga se poleg socialnih oskrbovalk običajno obrnete, kadar potrebujete pomoč?.....	31
Tabela 7: Kje oziroma od koga ste dobili informacije o socialni oskrbi na domu? ...	32
Tabela 8: Zakaj potrebujete socialno oskrbo?	33
Tabela 9: Socialno oskrbo na domu prejemam pri naslednjih opravilih.....	34
Tabela 10: Kolikokrat tedensko vas obišče socialna oskrbovalka?	36
Tabela 11: Koliko časa povprečno traja obisk?.....	37
Tabela 12: Ali bi potrebovali storitve socialne oskrbe na domu tudi ob drugih terminih?	38
Tabela 13: Mnenje uporabnikov o ceni storitve.....	39
Tabela 14: Kako ste zadovoljni z izvajanjem službe socialne oskrbe na domu?	39
Tabela 15: Uporabnikova ocena lastnosti socialnih oskrbovalk, ki jih obiskujejo.....	41
Tabela 16: Ali so se vaša pričakovanja, ki ste jih pred začetkom izvajanja pomoči imeli v zvezi s socialno oskrbo na domu, uresničila?	41

1 UVOD

1.1 PREDSTAVITEV PROBLEMA

V današnjem času za starejše osebe, ki potrebujejo pomoč, in osebe, ki so dolgotrajno odvisne od tuje nege in pomoči, ne more biti poskrbljeno na enak način kot pred dvajsetimi leti. Dejstvo je, da se tudi v Sloveniji prebivalstvo stara. Starejših od 65, 75 let je čedalje več. Mlajše generacije pa zaradi svojih delovnih obveznosti in delovnega urnika ne zmorejo več poskrbeti za svoje ostarele in onemogle starše oz. sorodnike v obliki gospodinjske pomoči. Pričakovana starostna doba se bo z leti še dvigovala in že danes moramo nameniti veliko pozornost in skrb razvoju različnih oblik pomoči onemoglemu starostniku oz. osebam, ki zaradi invalidnosti ali dolgotrajne bolezni za opravljanje osnovnih življenjskih funkcij potrebujejo pomoč in oskrbo druge osebe.

1.2 CILJI NALOGE

V nalogi bomo preverili, kakšne so napovedi staranja prebivalstva v Republiki Sloveniji. Raziskali bomo trenutno veljavno zakonodajo, ki ureja področje dolgotrajne nege in pomoči za starejše, invalidne in dolgotrajno bolne in pogledali, kakšne so zakonodajne usmeritve vnaprej.

Ocenili bomo, kako je v dveh manjših občinah poskrbljeno za dolgotrajno odvisne od tuje pomoči, in z anketo ugotovili kakovost ene od storitev, ki se v tem okolju izvaja.

1.3 PREDSTAVITEV OKOLJA

Občino Preddvor tvorijo naselja Bašelj, Breg ob Kokri, Hraše pri Preddvoru, Hrib, Kokra, Mače, Možjanca, Nova vas, Potoče, Preddvor, Spodnja Bela, Srednja Bela, Tupaliče in Zgornja Bela. Občina leži na Kranjskem polju ob reki Kokri, na prehodu Kranjske ravnine v pobočje Storžiča, na sončni strani Kamniško-Savinjskih Alp in je znana po bogati naravni in kulturni dediščini. Pretežen del delovno aktivnega prebivalstva se ukvarja s storitvenimi dejavnostmi. Samo naselje Preddvor je bilo že pred desetletji znano letoviško naselje.

Občina Preddvor je del gorenjske statistične regije. Meri 87 km². Po površini se med slovenskimi občinami uvršča na 81. mesto. Statistični podatki za leto 2013 kažejo, da je imela občina sredi leta 2013 približno 3.550 prebivalcev (približno 1.700 moških in 1.850 žensk). Po številu prebivalcev se je med slovenskimi občinami uvrstila na 140. mesto. Na kvadratnem kilometru površine občine je živel povprečno 41 prebivalcev; torej je bila gostota naseljenosti tu manjša kot v celotni državi (102 prebivalca na km²).

Število živorojenih je bilo nižje od števila umrlih. Naravni prirast na 1.000 prebivalcev v občini je bil torej v tem letu negativen, znašal je $-4,2$ (v Sloveniji $0,9$). Število tistih, ki so se iz te občine odselili, je bilo nižje od števila tistih, ki so se vanjo priselili. Selitveni prirast na 1.000 prebivalcev v občini je bil torej pozitiven, znašal je $2,8$. Seštevek naravnega in selitvenega prirasta na 1.000 prebivalcev v občini je bil negativen, znašal je $-1,4$ (v Sloveniji $1,1$). Povprečna starost občanov je bila $42,5$ let in tako višja od povprečne starosti prebivalcev Slovenije ($42,2$ let). Med prebivalci te občine je bilo število najstarejših, tako kot v večini slovenskih občin, večje od števila najmlajših. Na 100 oseb, starih 0–14 let, je prebivalo 128 oseb, starih 65 let ali več. To razmerje pove, da je bila vrednost indeksa staranja za to občino višja od vrednosti tega indeksa za celotno Slovenijo (ta je bila 119). Pove pa tudi, da se povprečna starost prebivalcev te občine dviga v povprečju hitreje kot v celotni Sloveniji. Podatki po spolu kažejo, da je bila vrednost indeksa staranja za ženske v vseh slovenskih občinah višja od indeksa staranja za moške. V občini je bilo, tako kot v večini slovenskih občin, med ženskami več takih, ki so bile stare 65 let ali več, kot takih, ki so bile stare manj kot 15 let. Pri moških pa je bila slika ravno obrnjena (Statistični urad Republike Slovenije, 2013).

Občino Naklo tvorijo naselja Bistrica, Cegelnica, Gobovce, Malo Naklo, Naklo, Okroglo, Podbrezje, Polica, Spodnje Duplje, Strahinj, Zadruga, Zgornje Duplje in Žeje. Občina leži v Ljubljanski kotlini na Kranjski ravnini, in sicer sredi Nakelske doline med dvema najstarejšima terasama Save in Tržiške Bistrice. Z obeh strani pa jo obdaja gozdna površina Dobrave in Udin boršta. Na jugu in vzhodu meji na občino Kranj, na severu na občino Trzič, na zahodu in severozahodu pa na občino Radovljica. Občina Naklo ima izjemno dobre cestne povezave, saj ob robu Udin boršta poteka avtocesta Ljubljana–Jesenice, na zahodni strani pa magistralna cesta proti Jesenicam in Trziču. Obe pa nas pripeljeta do mejnih prehodov z Italijo in Avstrijo. Občina izkorišča ugodno prometno lego ter pospešuje razvoj kmetijstva, malega gospodarstva in turizma.

Občina Naklo je del gorenjske statistične regije. Meri 28 km^2 . Po površini se med slovenskimi občinami uvršča na 186. mesto. Statistični podatki za leto 2013 kažejo, da je imela občina sredi leta 2013 približno 5.350 prebivalcev (približno 2.650 moških in 2.700 žensk). Po številu prebivalcev se je med slovenskimi občinami uvrstila na 97. mesto. Na kvadratnem kilometru površine občine je živelo povprečno 189 prebivalcev. Gostota naseljenosti je bila tu večja kot v celotni državi (102 prebivalca na km^2).

Število živorojenih je bilo višje od števila umrlih. Naravni prirast na 1.000 prebivalcev v občini je bil torej v tem letu pozitiven, znašal je $2,4$ (v Sloveniji $0,9$). Število tistih, ki so se iz te občine odselili, je bilo nižje od števila tistih, ki so se vanjo priselili. Selitveni prirast na 1.000 prebivalcev v občini je bil torej negativen, znašal je $-11,4$.

Seštevek naravnega in selitvenega prirasta na 1.000 prebivalcev v občini je bil negativen, znašal je -9 (v Sloveniji 1,1).

Povprečna starost občanov je bila 40,9 let in tako nižja od povprečne starosti prebivalcev Slovenije (42,2 let).

Med prebivalci te občine je bilo število najstarejših, tako kot v večini slovenskih občin, večje od števila najmlajših. Na 100 oseb, starih 0–14 let, so prebivale 103 osebe, stare 65 let ali več. To razmerje pove, da je bila vrednost indeksa staranja za to občino nižja od vrednosti tega indeksa za celotno Slovenijo (ta je bila 119). Pove pa tudi, da se povprečna starost prebivalcev te občine dviga v povprečju počasneje kot v celotni Sloveniji. Podatki po spolu kažejo, da je bila vrednost indeksa staranja za ženske v vseh slovenskih občinah višja od indeksa staranja za moške. V občini je bilo, tako kot v večini slovenskih občin, med ženskami več takih, ki so bile stare 65 let ali več, kot takih, ki so bile stare manj kot 15 let. Pri moških pa je bila slika obrnjena (Statistični urad Republike Slovenije, 2013).

1.4 PREDPOSTAVKE IN OMEJITVE

Predpostavljamo, da je za starejše in pomoči potrebne najbolje, da se pomoč zanje organizira v njihovem domačem okolju. Če oseba zaradi svojega zdravstvenega stanja potrebuje najvišjo zdravstveno nego in mu je na njegovem domu ni moč zagotavljati, je zanj treba poskrbeti na način, da ima še vedno zagotovljene socialne stike z domačimi in drugimi zanj pomembnimi osebami.

Raziskave po svetu in v Sloveniji kažejo, da so svojci (partner in otroci) prvi pomočniki staremu človeku v stiski. V Sloveniji smo ugotovili, da obstaja najboljše medgeneracijsko sožitje v primerih, ko otroci in starši živijo v isti hiši, vendar v ločenem gospodinjstvu. Največ takih bivalnih oblik je v primestnem okolju, kjer prevladujejo družinske hiše. V kmečkem okolju prevladujejo skupna gospodinjstva, medtem ko v mestu največ starih ljudi živi samih.

Pomoč v družini temelji na solidarnosti in občutku odgovornosti. Otroci se čutijo moralno odgovorne pomagati svojim staršem, ko so v stiski. Ne nazadnje so odgovorni tudi pred zakonom, da staršem priskrbijo ustrezno pomoč, če je sami ne morejo zagotoviti. Vzorec družinske povezanosti je odvisen od življenjskega stila, nastalega v prejšnjih letih življenja. Tisti, ki so vse življenje razvijali vzorec družinske povezanosti in medsebojne pomoči, ga ohranijo tudi v starosti.

Dejstvo je, da srednja generacija živi zelo hitro in v večini primerov ne more zagotoviti redne ter pogoste pomoči staršem. Sodeč po raziskovalnih ugotovitvah otroci pomagajo staršem občasno pri čiščenju stanovanja, prinašajo življenjske dobrine iz trgovine, urejajo denarne zadeve in jim nudijo prevoz k zdravniku ali po

drugih nujnih opravkih. Najpogostejša je čustvena opora, ki jo starejši iščejo v partnerju in otrocih. Ni pomemben le osebni stik, ampak tudi telefonski pogovor. Če so telefonski stiki med starši in otroki redni (vsakodnevni ali vsaj nekajkrat tedensko), starši čutijo bdenje svojih otrok in se počutijo varneje. Telefonski stiki so lahko močna čustvena vez med starši in otroki, predvsem če so med njimi večje prostorske razdalje, ki preprečujejo pogosto obiskovanje.

Starim ljudem, ki nimajo bližnjih svojcev, pogosto priskočijo na pomoč prijatelji in sosedje. Prijatelji predvsem nadomestijo svojce v čustvenem odnosu, sosedje pa pri oskrbi z življenjskimi dobrinami, občasno tudi z nudenjem prevoza.

Za redno oskrbo, kot je npr. kuhanje in pospravljanje stanovanja, je tako tistim, ki imajo svojce kot tistim brez njih, potrebna pomoč organiziranih služb (Hojnik Zupanc, 1997).

1.5 METODE DELA

Pri izdelavi diplomskega dela sta bili uporabljeni naslednji metodi dela.

- **Metoda anketiranja** – oddanih je bilo 22 anketnih vprašalnikov osebam, ki so uporabniki storitve pomoči družini na domu. Vrnjenih je bilo 16 izpolnjenih vprašalnikov.

Anketa je sestavljena iz sedemnajstih vprašanj, od tega je šestnajst vprašanj zaprtega in eno vprašanje odprtega tipa. Pri šestih vprašanjih je bila še dodatna možnost odprtega odgovora oziroma dodatnega komentarja. Na začetku ankete sta osnovni demografski vprašanji (spol in starost), sledijo vprašanja o socialnih podatkih in razvitosti socialne mreže uporabnikov. Od sedmega vprašanja dalje so vprašanja o tem, kje so uporabniki izvedeli za oskrbo na domu, kakšen obseg oskrbe koristijo ter pogostost in število ur koriščenja socialne oskrbe. V nadaljevanju so vprašanja o zadovoljstvu s storitvijo, neposrednim izvajalcem pomoči ter uresničenimi pričakovanji, ki so jih imeli pred začetkom izvajanja pomoči. Zadnje vprašanje je odprto za želje in predloge uporabnikov.

- **Metoda intervjuja** – trem osebam, ki se službeno srečujejo z vprašanjem pomoči potrebnim na domu, so bila postavljena po tri vprašanja. Ena oseba je zaposlena v Domu starejših občanov Preddvor – enota DSO Naklo kot socialna delavka, druga je zaposlena v Občinski upravi Naklo kot svetovalka za družbene zadeve in računovodstvo, tretja oseba pa je zaposlena v Občinski upravi Preddvor kot direktor občinske uprave.

2 STAROST IN STARANJE

Staranje prebivalstva je po definiciji povečevanje deleža prebivalstva nad določeno starostno mejo (običajno 65 let) ob hkratnem zmanjševanju števila prebivalcev, mlajših od 15 let, in ob podaljšanju življenjske dobe vsega prebivalstva. Demografsko starost prebivalstva običajno ocenjujemo z deležem oseb, starejših od 65 let, med vsem prebivalstvom (npr.: če je več kot 10 % prebivalcev starih nad 65 let, govorimo o starem prebivalstvu).

Meja med srednjimi leti in obdobjem starosti ne more biti natančno opredeljena, saj v vseh družbah nima enakega pomena. V razvitem svetu danes pojem »starejši« običajno opredeljuje ciljno skupino ljudi, starih 65 let in več (v nekaterih opredelitvah 60+, pa tudi 70+). Če so obravnavani starejši zaposleni, je običajno upoštevana starostna skupina 50–64 let). O tem, kdo so starejši oz. stari, popolnega soglasja ni in se za različne potrebe uporabljajo različne starostne meje že v eni državi, še toliko bolj v EU oz. svetu. Glede opredelitve »starejših« tudi med avtorji različnih strok (še) ni poenotenja (Statistični urad RS, 2010).

Visoka starost prebivalcev je lahko velik dosežek, obenem pa tudi izziv za našo družbo, ki terja spremembo miselnosti in ravnanja. Vse skupine prebivalstva se morajo pravočasno naravnati na nastale družbene spremembe, tako da jim bo omogočeno uresničevanje svojih pravic človeka in državljana.

Pri nas je zadnja leta, zlasti v zvezi s spremembami invalidskega in pokojninskega sistema zavarovanja, starost in problematika staranja vse bolj tematizirana. Družbene spremembe na ekonomskem področju prav tako vplivajo na položaj starejših generacij, kar zahteva tudi spremenjen odnos držav do demografske strukture, programskih sprememb na socialnem, zdravstvenem, stanovanjskem, kulturnem in izobraževalnem področju (Kadiš in Šiplič, 2002).

V osnovi lahko starost opredeljujemo na tri načine (Hojnik Zupanc, 1997):

- kronološko, tj. kolikor je človek star po koledarju,
- biološko, tj. kolikor je staro človekovo telo glede na pravilno delovanje osnovnih telesnih funkcij in celičnih presnov ter
- psihološko – doživljajsko, tj. kolikor se človek počuti.

2.1 PSIHOSOCIALNI VIDIKI STARANJA

Visok odstotek starih ljudi je za vsako družbo velika obremenitev, saj ob denarju za pokojnine zahteva tudi dobro mrežo socialnih, zdravstvenih in drugih ustanov (Ramovš Kladnik in Knific, 2000).

Za današnjo srednjo generacijo je zdaj pravi čas, da začne pripravljati sebe in družbene razmere na svojo starost. Stari ljudje imajo še veliko življenjske energije, ki jo mora vsaka družba vgraditi v svoje delovanje. Zlasti pa imajo stari veliko življenjskih izkušenj, ki so kot zgodovinski spomin nujne za normalen družbeni razvoj (Kadiš, Šiplič, 2002).

Danes imajo starejši ljudje družbeno moč tudi zaradi svoje številčnosti. Upoštevati jih morajo politiki, stranke, trgovci, turistični uradi, celo nekatere šole. Njihovi glasovi lahko odločajo na volitvah (Pečjak, 1998).

Kakovostno starost omogočajo mnogi zdravstveni, socialni, vedenjski in psihološki dejavniki. Primarni so vsekakor zdravstveni, kajti za človeka, ki ga tarejo starostne in druge bolezni, nikakor ne moremo reči, da doživlja kakovostno starost, četudi je lahko njegovo življenje bolj ali manj kakovostno. Velja pa tudi obratno. Dobro zdravje samo po sebi še ne zagotavlja kakovostnega življenja, če ga ne spremljajo dobro počutje, zadovoljstvo s seboj in topli socialni odnosi. Sicer pa se dejavniki prepletajo in tudi vplivajo drug na drugega. Prehrana je npr. povezana z zdravjem, počutjem, človekovo samopodobo in socialnimi odnosi.

Starejši ljudje so dostikrat osamljeni, bodisi zato, ker njihovih vrstnikov ni več ali so se umaknili v svoje domove, bodisi zato, ker se v tem spremenjenem svetu ne znajdejo več in raje ostajajo doma. A tudi mlajši ljudje se jih izogibajo zaradi drugačnega pogleda na svet, interesov in celo izražanja. Zapiranje vase pa vodi v še hujšo osamljenost.

Tople medsebojne odnose je najlažje vzpostaviti v svoji družini, čeprav se otroci pogosto pritožujejo, da so starši sitni in trmasti in da se vtikajo v njihove zadeve. Vendar radi sprejemajo njihovo pomoč pri varstvu otrok. Za brezposelne otroke pa so starševske pokojnine edini vir preživetja.

Pomembno vlogo imajo razna društva, klubi, skupine za samopomoč in izobraževalne ustanove, kot je univerza za tretje življenjsko obdobje. Za mnoge starejše ljudi so edina pot do medsebojnih odnosov, lajšajo jim duševne bolečine, omogočajo reševanje raznih življenjskih problemov, potovanja in skupna praznovanja.

V splošnem interesu je, da starejši človek čim dlje časa ostane v naravnem družinskem okolju. Da bi lahko bival v družinskem okolju, je treba ponuditi nekatere oblike pomoči, med drugim pomoč družini, ki bolnega, onemoglega človeka neguje. Če je družina socialno ogrožena, je treba zagotoviti socialno pomoč za nego, davčno olajšavo in podobno, kot je urejeno z zakonom za družine, ki negujejo razvojno prizadeto osebo. Svojcem bi bilo treba ob težjih boleznih omogočiti bolniški dopust (Kadiš, Šiplič, 2002).

Stari ljudje so za mlado in srednjo generacijo temeljnega pomena, saj so jim nujno potrebni zgled za preživetje tega obdobja življenja. Smiselni način življenja je osebno odkrivanje možnosti, ki je objektivno skrita v sleherni konkretni situaciji (Ramovš, Kladnik, Knific, 2000).

S staranjem se lahko nekatere strani smiselnega delovanja celo izboljšajo, namesto da bi začele propadati. Človek bo več vedel o nekaterih stvareh in spretnjeje uporabljal sposobnosti, ki jih je razvil z leti, to najbolj jasno kaže inteligenca, ki temelji na znanju, pridobljenem z izkušnjami.

Vsak človek se je zmožen učiti do smrti, ni starosti, pri kateri bi izgubil to zmožnost, čeprav imajo starejši zaradi bolezni in drugih dejavnikov več težav pri učenju kot mladi.

Pri mnogih ljudeh se spremeni oblika spomina. Če se star človek pritožuje nad svojim miselnim delovanjem, gre za pomnjenje novejših dogodkov. Dogodki iz oddaljene preteklosti ostanejo zelo živi, pozabi pa, kaj se je dogajalo prejšnji teden. Spomini iz otroštva so imeli dovolj časa, da so se uredili v banki podatkov. Nekatera izkustva iz zadnjega časa pa se niso uredila – izginila so, preden se je spominska sled vtisnila v skladišče.

Nekateri stari ljudje sami povečujejo svojo osamljenost, ker dolgočasijo ljudi okoli sebe z zgodbami, ki so jih že večkrat povedali. To je ena najpogostejših posebnosti, nad katerimi se pritožujejo ljudje, ki pravijo, da niso radi s starimi.

V ponavljanju je več smisla, kot ga lahko zaznajo zdolgočaseni poslušalci, večkrat povedane zgodbe so namreč zelo izbrane. Še več – misli povzamejo spodbudo, ki je v okolju ni. Star človek je stopil iz pravega časovnega okvira – čas zanj ni več pomemben. Ko ponavljanje začne preplavljati sedanost in prihodnost, lahko to pomeni poskus ubežati pričakovanju smrti (skrbi in tesnobi, ki sta s tem povezani).

Kadar s starimi skupaj razmišljamo o minulih dneh, nam je lahko zelo prijetno. Izvemo mnoge stvari in poglobljamo svoja življenjska izkustva. Vsak človek, ki nam odkrije svoje misli in občutke, je kot enkratno besedilo o človekovem razvoju in staranju. Napačno je domnevati, da pripada mladim le veselje in starim le žalost. Družbeno in naravno okolje, ki staremu ustreza, pomaga ohranjati njihovo spoštovanje do sebe, pogum in zadovoljstvo (Kostenbaum, 1985).

Izjemno pomembno je ustvarjanje pogojev za vključevanje starejših v skupine vrstnikov. Tam prav kmalu razvijejo občutek pripadnosti, sprejetja, so cenjeni, ohranijo samozavest. Njihovo sodelovanje je odvisno od pozitivnih čustev. Potrebujejo podporo, spodbude interesne skupine in dostopno kakovostno ponudbo

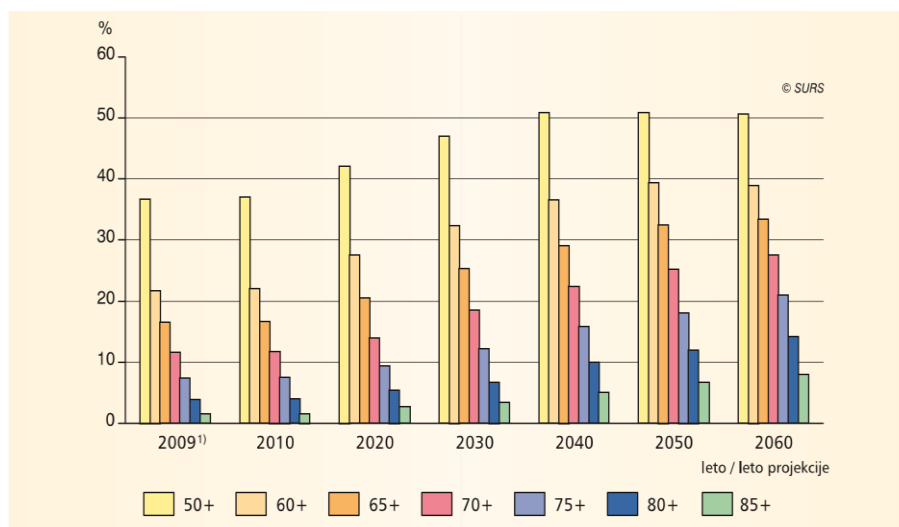
za preživljanje prostega časa. Ta ponudba je odvisna od stopnje razvitosti lokalne skupnosti.

Življenje starejše populacije je odsev družbenih razmer v državi, poudarja odgovornost pristojnih organov in angažira organizacije civilne družbe. Različne oblike pomoči so v Sloveniji zelo razvite, vendar še ne dovolj, da bi lahko bila družba s tem zadovoljna (Kadiš, Šiplič, 2002).

2.2 STAROSTNA STRUKTURA PREBIVALCEV V RS IN PRIČAKOVANA ŽIVLJENJSKA DOBA DO LETA 2060

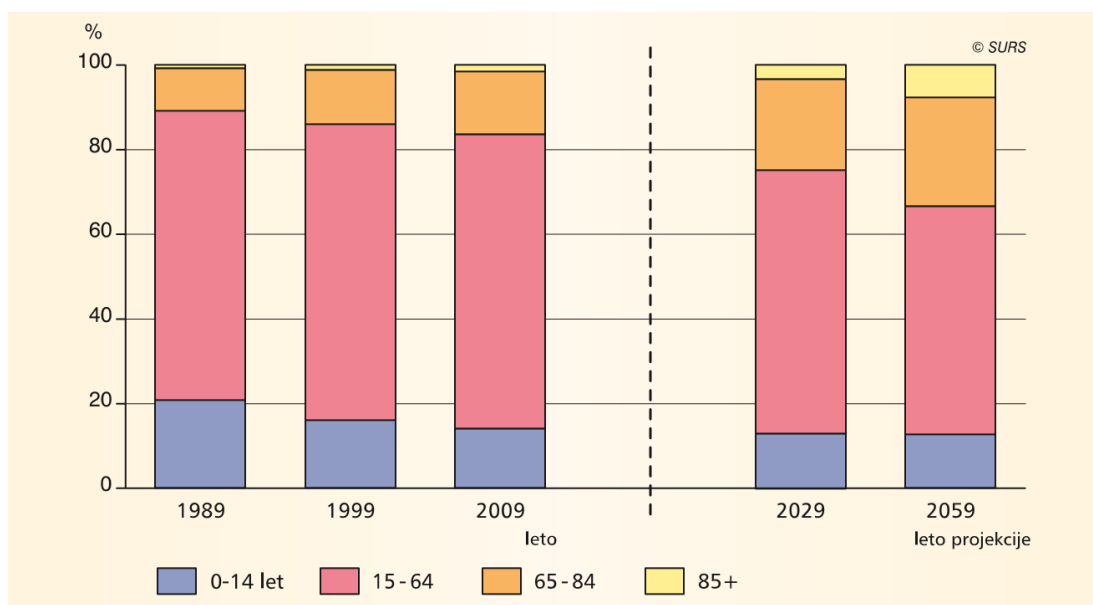
V Sloveniji običajno uporabimo za razvrščanje prebivalstva v velike starostne skupine naslednje delitve: osebe, stare od 0 do 14 let (mladi); osebe, stare od 15 do 64 let (delovno sposobni), in osebe, stare 65 let in več (stari).

Staranje prebivalstva je dogajanje v družbi in dosežek družbe. O tem govorimo, kadar se med prebivalstvom povečuje delež starejših. Demografska stroka ta proces različno prikazuje. Glavni vzroki za staranje prebivalstva v Sloveniji so manjša rodnost, daljša življenjska doba in selitve. Rodnost se znižuje že več kot 100 let. Trenutno se Slovenija uvršča med države z najnižjo rodnostjo. Nizka rodnost je tesno povezana z odlaganjem odločitve za materinstvo in očetovstvo na poznejša leta; s tem pa se skrajša tudi rodna doba žensk. Daljšanje življenjske dobe pa je posledica izboljševanja življenjskih razmer; v veliki meri je k temu pripomogel razvoj medicine, predvsem razvoj in uporaba antibiotikov in cepiv. Pomemben dejavnik pri staranju prebivalstva posamezne države so tudi selitve, saj se mladi pogosto odseljujejo v večje kraje in v druge države, tja, kjer so »boljše« možnosti za življenje in razvoj. V Sloveniji se staranje prebivalstva stopnjuje, in to se bo nadaljevalo tudi v prihodnje. Zato je zelo pomembno to sprejeti kot dejstvo in poiskati čim več čim ustrežnejših načinov in poti za čim boljšo uporabo potencialov vedno številnejše tretje generacije. Staranje namreč »ni spodrslijaj razvoja, ni napaka razvoja, ampak je velik dosežek družbe«. Tako je na zadnjem panelu 9. festivala za tretje življenjsko obdobje z naslovom Sožitje generacij v svojem predavanju znova opozorila tudi dr. Ana Krajnc s slovenske Univerze za tretje življenjsko obdobje. Prav je, da se tega čim prej v polnosti zavemo in veselimo ter da to s hvaležnostjo sprejmemo.

Slika 1: Starejši po starosti v Sloveniji
(Vir: Eurostat, SURS)

V zadnjih dvajsetih letih, od 1989 do 2009, se je v Sloveniji delež prebivalcev, starih najmanj 65 let, povečal z 10,6 na 16,5 %; to pomeni, da se je ta starostna skupina povečala za 125.000 ljudi. V istem obdobju se je delež prebivalcev, starih 0–14 let, zmanjšal z 20,9 % na 14,0 %. Ta trend se bo po napovedih nadaljeval: leta 2029 naj bi bilo vsaj 65 let starih prebivalcev 24,8 %, leta 2059 pa že 33,5 %; do 15 let starih prebivalcev pa naj bi bilo takrat 12,9 oziroma 12,8 %. Najhitreje se povečujeta delež in število prebivalcev, starih 85 let in več (*najstarejših med starejšimi*). V Sloveniji jih je bilo leta 1989 nekaj manj kot 15.000 (0,7 % vsega prebivalstva); do leta 2009 se je njihovo število več kot podvojilo (30.369); leta 2029 naj bi jih bilo po projekcijah 66.478, leta 2059 pa 136.720 (to pomeni, da se bo do konca 50. let tega stoletja njihovo število v Sloveniji petkrat povečalo in bo predstavljalo 7,6 % celotnega prebivalstva). Prebivalstvo Slovenije pa po teh predvidevanjih ne bo le številčno skromnejše, ampak bo tudi bistveno starejše: če je bilo leta 2008 med celotnim prebivalstvom Slovenije 16,0 % takih, ki so bili stari najmanj 65 let, jih bo po omenjenih predvidevanjih konec leta 2060 že za dobro tretjino (33,4 %). Zelo podobno velja tudi za druge države članice EU (po osnovni varianti projekcij EUROPOP2008 naj bi bilo leta 2060 v teh državah 30 % prebivalcev starih najmanj 65 let, med temi pa takih, ki bodo stari 80 let in več, trikrat več kot v letu 2008).

Slika 2: Prebivalci po velikih starostnih skupinah v Sloveniji

(Vir: Eurostat, SURS)

V Sloveniji se delež otrok (0–14 let) zmanjšuje, povečujeta pa se delež delovno sposobnih (15–64 let) in delež starejših prebivalcev (65 let in več). Delež otrok se je od 1981 do 2009 zmanjšal s 23 na 14 %; delež delovno sposobnih (15–64 let) pa se je v istem obdobju povečal s 66 na skoraj 70 %. Delež starejših (65 let in več), ki je v osemdesetih letih 20. stoletja miroval na ravni 10 %, se od leta 1987 stalno povečuje, sredi leta 2009 pa je že presegel 16 %; delež prebivalcev, starih najmanj 80 let, pa je pri nas obsegal v tem letu slabe 4 % (3,8 %). Po osnovni varianti projekcij prebivalstva Slovenije EUROPOP2008 se bo do leta 2060 delež prvih (65+) povečal na 33,4 %, delež drugih (80+) pa na 14,1 %. Pričakujemo, da bodo kazalci starostne sestave začeli kazati bistveno slabšanje številčnih razmerij med omenjenimi starostnimi skupinami pri nas v drugi polovici naslednjega desetletja. Še ne tako daleč nazaj so bili v Sloveniji precej redki posamezniki, ki so doživeli zelo visoko starost. Z napredkom medicine oziroma temeljne zdravstvene oskrbe in obvladovanja mnogih bolezni ter z izboljšanjem prehrane in sploh načina življenja pa so bili dani pogoji za daljšo življenjsko dobo in s tem za povečanje števila in deleža starejših tudi pri nas. Prebivalstvo Slovenije se je v zadnjih petdesetih letih številčno povečalo za skoraj pol milijona (za 460.000). Stalna rast števila prebivalcev od sredine 50. let 20. stoletja se je po letu 1991 ustavila. Čeprav se je po letu 1999 znova začela, ni bila enako intenzivna kot v 70. letih 20. stoletja; sredi leta 2009 je bilo namreč v Sloveniji 2,042.335 prebivalcev (1,011.767 moških in 1,030.568 žensk). Tudi po osnovni varianti projekcij prebivalstva EUROPOP2008 naj bi prebivalstvo Slovenije številčno raslo le do začetka leta 2020, potem naj bi se začelo zmanjševati in že leta 2060 naj bi v Sloveniji živel približno le še toliko prebivalcev kot na začetku 70. let 20. stoletja (Statistični urad RS, 2010).

3 ZAKONODAJNI OKVIRI

Predpisi, ki urejajo varstvo starejših oseb in oseb, ki so dolgotrajno odvisne od tuje nege in pomoči, so:

- Zakon o socialnem varstvu (Uradni list RS, št. 3/2007 – uradno prečiščeno besedilo 29),
- Pravilnik o minimalnih tehničnih zahtevah za izvajalce socialnovarstvenih storitev (Uradni list RS, št. 67/2006)
- Pravilnik o metodologiji za oblikovanje cen socialnovarstvenih storitev (Uradni list RS, št. 87/2006, 127/2006, 8/2007, 51/2008, 5/2009, 6/2012) – neuradno prečiščeno besedilo,
- Pravilnik o standardih in normativih socialnovarstvenih storitev (Uradni list RS, št. 45/2010, 28/2011, 104/2011 – neuradno prečiščeno besedilo, 111/2013) (prilogi sta del pravilnika, objavljenega v UL RS, št. 45/2010),
- Pravilnik o kadrovskih, tehničnih in prostorskih pogojih za izvajanje nalog na področju duševnega zdravja za izvajalce institucionalnega varstva ter centre za socialno delo ter o postopku njihove verifikacije (Uradni list RS, št. 97/2009),
- Pravilnik o pogojih in postopku za uveljavljanje pravice do izbire družinskega pomočnika (Uradni list RS, št. 19/2007),
- Pravilnik o postopkih pri uveljavljanju pravice do institucionalnega varstva (Uradni list RS, št. 38/2004, 23/2006, 42/2007 – neuradno prečiščeno besedilo),
- Uredba o merilih za določanje oprostitev pri plačilih socialnovarstvenih storitev (Uradni list RS, št. 110/2004, 124/2004 – neuradno prečiščeno besedilo).

Socialnovarstvene storitve, ki so opredeljene v Zakonu o socialnem varstvu (ZSV), so namenjene preprečevanju socialnih stisk in težav, obsegajo aktivnosti in pomoč za samopomoč posamezniku, družini in skupinam prebivalstva.

Storitve, namenjene odpravljanju socialnih stisk in težav so prva socialna pomoč, osebna pomoč, pomoč družini, institucionalno varstvo, vodenje in varstvo ter zaposlitev pod posebnimi pogoji in pomoč delavcem v podjetjih, zavodih ter pri drugih delodajalcih.

Prva socialna pomoč po ZSV obsega pomoč pri prepoznavanju in opredelitvi socialne stiske in težave, oceno možnih rešitev ter seznanitev upravičenca o vseh možnih oblikah socialnovarstvenih storitev in dajatev, ki jih lahko uveljavi ter o obveznostih, ki so povezane z oblikami storitev in dajatev, kakor tudi seznanitev upravičenca o mreži in programih izvajalcev, ki nudijo socialnovarstvene storitve in dajatve. Osebna pomoč obsega svetovanje, urejanje in vodenje z namenom, da bi posamezniku omogočili razvijanje, dopolnjevanje, ohranjanje ter izboljšanje

socialnih zmožnosti. Pomoč družini obsega pomoč za dom, pomoč na domu in socialni servis. Pomoč družini za dom obsega strokovno svetovanje in pomoč pri urejanju odnosov med družinskimi člani ter pri skrbi za otroke in usposabljanje družine za opravljanje njene vloge v vsakdanjem življenju. Pomoč družini na domu obsega socialno oskrbo upravičenca v primeru invalidnosti, starosti ter v drugih primerih, ko socialna oskrba na domu lahko nadomesti institucionalno varstvo. Socialni servis obsega pomoč pri hišnih in drugih opravilih v primeru otrokovega rojstva, bolezni, invalidnosti, starosti, v primeru nesreč ter v drugih primerih, ko je ta pomoč potrebna za vključitev osebe v vsakdanje življenje. Institucionalno varstvo po tem zakonu obsega vse oblike pomoči v zavodu, v drugi družini ali drugi organizirani obliki, s katerimi se upravičencem nadomeščajo ali dopolnjujejo funkcije doma in lastne družine, zlasti pa bivanje, organizirana prehrana in varstvo ter zdravstveno varstvo. Vodenje in varstvo po tem zakonu obsegata organizirano celovito skrb za odraslo telesno in duševno prizadeto osebo, razvijanje individualnosti ter harmoničnega vključevanja v skupnost in okolje. Zaposlitev pod posebnimi pogoji po tem zakonu obsega take oblike dela, ki omogočajo prizadetim ohranjanje pridobljenih znanj ter razvoj novih sposobnosti. Pomoč delavcem v podjetjih, zavodih ter pri drugih delodajalcih po tem zakonu obsega svetovanje in pomoč pri reševanju težav, ki jih imajo delavci v zvezi z delom v delovni sredini in ob prenehanju delovnega razmerja ter pomoč pri uveljavljanju pravic iz zdravstvenega, pokojninskega in invalidskega zavarovanja ter otroškega in družinskega varstva.

3.1 ORGANIZIRANE VRSTE POMOČI

3.1.1 Pomoč družini na domu

Pomoč družini na domu po ZSV predstavlja eno izmed socialnovarstvenih storitev. Obsega socialno oskrbo upravičenca v primeru starosti, invalidnosti ter v drugih primerih, ko pomoč na domu lahko nadomesti institucionalno varstvo.

ZSV v 43., 44. in 99. členu določa, da organizacija pomoči na domu spada v pristojnost občine, saj mora občina s pogodbo z javnim zavodom ali s podelitvijo koncesije zagotoviti mrežo javne službe na tem področju. Pomoč na domu lahko izvajajo javni zavodi ali zasebni izvajalci, ki jim je občina podelila koncesijo/pogodbo za opravljanje te socialnovarstvene storitve.

Socialna oskrba na domu, ki je ena od oblik pomoči družini na domu, je namenjena osebam, ki imajo zagotovljene bivalne in druge pogoje za življenje v svojem bivalnem okolju, vendar se zaradi starosti, hude invalidnosti, kronične bolezni ali težje telesne ali duševne motnje ne morejo oskrbovati in negovati sami, njihovi svojci pa take oskrbe in nege ne zmorejo ali zanju nimajo možnosti. Gre za različne organizirane oblike praktične pomoči na domu, s katero upravičencem vsaj za

določen čas nadomestimo institucionalno varstvo v zavodu, v drugi organizirani obliki ali v drugi družini.

Socialna oskrba na domu je natančneje opredeljena v Pravilniku o standardih in normativih socialnovarstvenih storitev. Njene značilnosti opišemo v nadaljevanju.

Storitev obsega tri sklope opravil:

- pomoč pri temeljnih dnevni opravilih, ki zajemajo pomoč pri oblačenju ali slačenju, pomoč pri umivanju, hranjenju, opravljanju osnovnih življenjskih potreb, vzdrževanju in negi osebnih ortopedskih pripomočkov;
- gospodinjsko pomoč, med katero sodi prinašanje enega pripravljenega obroka ali nabavo živil in pripravo enega obroka hrane, pomivanje uporabljene posode, osnovno čiščenje bivalnega dela prostorov in odnašanje smeti, postiljanje in osnovno vzdrževanje spalnega prostora;
- pomoč pri ohranjanju socialnih stikov predstavlja vzpostavljanje socialne mreže z okoljem, s prostovoljci in s sorodstvom, spremljanje upravičenca pri opravljanju nujnih obveznosti, informiranje ustanov o stanju in potrebah upravičenca ter priprava upravičenca na institucionalno varstvo.

Uporabnik je do pomoči na domu upravičen le, če potrebuje najmanj dve iz dveh različnih sklopov prej navedenih opravil. Upravičenci do socialne oskrbe na domu so osebe, ki jim preostale psihofizične sposobnosti omogočajo, da z občasno organizirano pomočjo drugih oseb ohranjajo zadovoljivo duševno in telesno počutje in lahko funkcionirajo v znanem bivalnem okolju. Pod temi pogoji so upravičenci do pomoči na domu naslednje skupine oseb:

- osebe, stare nad 65 let, ki zaradi starosti ali spremljajočih pojavov niso sposobne za popolno samostojno življenje,
- osebe s statusom invalida po zakonu o družbenem varstvu duševno in telesno prizadetih oseb, ki po oceni pristojne komisije ne zmorejo samostojnega življenja, če stopnja in vrsta njihove invalidnosti omogoča občasno oskrbo na domu,
- druge invalidne osebe, ki jim je priznana pravica do tuje pomoči in nege za opravljanje večine življenjskih funkcij,
- kronično bolni in osebe z dolgotrajnimi okvarami zdravja, ki nimajo priznanega statusa invalida in so po oceni pristojnega centra za socialno delo brez občasne pomoči druge osebe nesposobni za samostojno življenje,
- hudo bolni otroci ali otroci s težko motnjo v telesnem razvoju ali težko in najtežjo motnjo v duševnem razvoju, ki niso vključeni v organizirane oblike varstva.

Socialna oskrba na domu je strokovno voden proces in organizirana oblika praktične pomoči, pri kateri sodelujejo strokovni delavec, strokovni sodelavec, neposredni izvajalec oskrbe (oskrbovalka), upravičenec ter ključni ali odgovorni družinski član.

Storitev se začne izvajati na zahtevo upravičenca ali njegovega zakonitega zastopnika in vsebuje dva dela. Prvi del predstavlja ugotavljanje upravičenosti do storitve, pripravo in sklenitev dogovora o obsegu, trajanju in načinu opravljene storitve, organiziranje ključnih članov okolja ter izvedbo uvodnih srečanj med izvajalcem in upravičencem ali družino. Drugi del storitve zajema vodenje storitve, koordinacijo izvajalcev in njihovo usmerjanje, sodelovanje z upravičenci pri izvajanju dogovora in pri zapletenih življenjskih situacijah upravičencev ter neposredno izvajanje storitve na domu upravičenca po dogovorjenih vsebinah in v dogovorjenem obsegu. Spremembe in dopolnitve že sklenjenega dogovora o obsegu, trajanju in načinu opravljanja storitve lahko predlagata izvajalec storitve, upravičenec ali njegov zakoniti zastopnik.

Strokovna priprava izvajanja storitve v obliki analize primera, priprava dogovora o obsegu, trajanju in načinu opravljene storitve, organiziranje ključnih članov okolja za sodelovanje pri zagotavljanju pomoči ter izvedba uvodnega srečanja med predstavniki izvajalca in upravičencem traja v povprečju osem ur na upravičenca oziroma do 12 ur na par. Neposredno izvajanje storitve na domu upravičenca se lahko izvaja vse dni v tednu, vendar največ 20 ur tedensko. V primeru, ko zaradi potreb upravičenca storitev izvajata dva izvajalca neposredne socialne oskrbe, se lahko število ur mesečno poveča največ za eno tretjino.

3.1.2 Socialni servis

Socialni servis ne sodi v javno službo, spada med tržne dejavnosti. Obsega pomoč pri hišnih in drugih opravilih v primeru invalidnosti, starosti, otrokovega rojstva, bolezni, v primeru nesreč ter v drugih primerih, ko je ta pomoč potrebna za vključitev osebe v vsakdanje življenje. Storitve zajema zlasti naslednja opravila:

- prinašanje pripravljenih obrokov hrane,
- nakup in prinašanje živil ali drugih potrebščin, priprava drv ali druge kurjave,
- nabava ozimnice,
- manjša hišna popravila,
- pranje in likanje perila,
- vzdrževanje vrta in okolice stanovanja,
- čiščenje v stanovanju, opremljanje, spremljanje pri obiskih trgovin, predstav, sorodnikov ali na počitnicah,
- organiziranje in izvajanje drugih oblik družabništva,
- pedikerske, frizerske in druge podobne storitve za nego telesa in vzdrževanje videza,
- pomoč pri opravljanju bančnih poslov, plačevanju računov, sprejemanju in odpošiljanju poštnih pošilk – po pooblastilu upravičenca,
- kontrola jemanja zdravil,
- varovanje in nadziranje stanja uporabnika preko noči,
- celodnevna povezava preko osebne telefonskega alarma.

Izvajalec storitve mora nuditi vsaj tri opravila iz prejšnjega odstavka, od katerih mora vedno biti na voljo opravilo iz prve alineje prejšnjega odstavka, razen v primeru izvajanja opravila iz zadnje alineje prejšnjega odstavka, ki se lahko opravlja kot samostojna storitev socialnega servisa.

Upravičenec je vsakdo, ki zaradi invalidnosti, starosti, otrokovega rojstva, bolezni, nesreč ter v drugih primerih, ko je ta pomoč potrebna za vključitev osebe v vsakdanje življenje, naroči določeno opravilo ali več opravil in prevzame obveznosti plačila storitve in kritja stroškov v zvezi z opravljeno storitvijo. Postopek pri opravljanju posameznega opravila in obseg storitve določita uporabnik in izvajalec z dogovorom ali s pogodbo. Trajanje storitve je odvisno od volje uporabnika in izvajalca in ga ravno tako določita v dogovoru ali pogodbi.

Storitev socialnega servisa lahko izvajajo strokovni sodelavci iz 70. člena ZSV, ki so končali srednjo poklicno ali srednjo strokovno šolo, ki usposablja za socialno oskrbo ali zdravstveno nego. Neposredno izvajanje storitve na domu upravičenca lahko izvajajo tudi delavci, ki imajo pridobljeno nacionalno poklicno kvalifikacijo za izvajanje socialne oskrbe na domu.

Storitev socialnega servisa, ki v Sloveniji še ni dovolj uveljavljena, tj. varovanje na daljavo, ni sistemsko urejena, tako kot je urejena pomoč na domu, kar povzroča različne cene storitev, različno vsebino storitev, različno kakovostne storitve in podobno. Področje bi bilo potrebno sistemsko urediti ter storitev umestiti med storitve v okviru javne službe, saj bi na ta način potencialnim uporabnikom lahko zagotavljali standardizirano storitev po ceni, ki bi bila poznana, dostopna in primerljiva (Hvalič Touzery, 2007).

3.1.3 Institucionalno varstvo

Institucionalno varstvo je oblika obravnave v zavodu, drugi družini ali drugi organizirani obliki, ki upravičencem nadomešča, dopolnjuje ali zagotavlja funkcijo doma ali lastne družine. Obsega osnovno oskrbo in socialno oskrbo v skladu s Pravilnikom o standardih in normativih socialnovarstvenih storitev in zdravstveno varstvo po predpisih s področja zdravstvenega varstva. Za otroke in mladostnike, prikrajšane za normalno družinsko življenje, zajema institucionalno varstvo tudi vzgojo in pripravo na življenje. Za otroke, mladostnike in odrasle osebe do 26. leta starosti, z zmerno, težjo in težko motnjo v duševnem in telesnem razvoju, ki so usmerjene v posebni program vzgoje in izobraževanja, obsega institucionalno varstvo tudi usposabljanje po posebnem zakonu, oskrbo in vodenje. Odraslim osebam z motnjami v duševnem in telesnem razvoju se v okviru institucionalnega varstva zagotavljajo še posebne oblike varstva.

Osnovna oskrba zajema:

- bivanje se organizira v opremljenih in vzdrževanih sobah, z ustrezno uravnavano temperaturo. Sobe so eno- ali dvoposteljne za odrasle osebe in starejše od 65 let, ter eno-, dvo- ali triposteljne za otroke in mladostnike. Vključuje zagotavljanje sanitarnih prostorov, prostorov za osebno higieno, skupnih prostorov ter prostorov za izvajanje programov. Bivanje zajema tudi čiščenje bivalnih prostorov in pranje, čiščenje ter vzdrževanje oblačil ter osebnega in skupnega perila,
- organiziranje prehrane zajema nabavo, pripravo in ustrezno postrežbo (tudi razrezane, sesekljane in pretlačene) celodnevne, starosti in zdravstvenemu stanju primerne hrane in napitkov,
- tehnična oskrba je organizirana dejavnost za zagotavljanje tehničnih pogojev za optimalno izvajanje institucionalnega varstva ter vključuje naloge vzdrževanja opreme, prostorov, objekta in okolice,
- prevozi vključujejo organizacijo in izvedbo prevozov v zvezi z uveljavljanjem zakonskih pravic in obveznosti v nujnih primerih za vse upravičence, za otroke in mladostnike v dnevnem varstvu pa tudi v zvezi s prihodom in odhodom upravičencev k izvajalcu storitve.

Upravičenci do storitve so:

- otroci, mladostniki in odrasle osebe do 26. leta starosti, ki so usmerjene v posebni program vzgoje in izobraževanja,
- otroci in mladostniki do 18. leta starosti, prikrajšani za normalno družinsko življenje,
- odrasle osebe z motnjami v duševnem razvoju, s težavami v duševnem zdravju, s senzornimi motnjami in motnjami v gibanju,
- osebe starejše od 65 let.

Med starejšimi od 65 let so to osebe:

- ki zaradi starosti ali drugih razlogov, ki spremljajo starost, niso sposobne za popolnoma samostojno življenje in potrebujejo manjši obseg neposredne osebne pomoči,
- z zmernimi starostnimi in zdravstvenimi težavami, ki potrebujejo večji obseg neposredne osebne pomoči,
- z najzahtevnejšimi starostnimi in zdravstvenimi težavami, ki v celoti potrebujejo neposredno osebno pomoč,
- z zahtevnejšimi dolgotrajnimi težavami v duševnem zdravju, ki zaradi starostne demence ali sorodnih stanj potrebujejo delno ali popolno osebno pomoč in nadzor.

Postopek izvajanja storitve zajema začetno informiranje, izvajanje postopka v zvezi s sprejemom, vsebinsko pripravo na sprejem upravičenca, podpis dogovora o izvajanju storitve in pripravo individualnega načrta, namestitvev in izvajanje storitve

ter njeno prenehanje. Postopek sprejema, premestitve in odpusta je natančneje urejen s Pravilnikom o postopkih pri uveljavljanju pravice do institucionalnega varstva (Uradni list RS, št. 42/07 – neuradno prečiščeno besedilo).

V vseh procesih postopka sodeluje upravičenec, pri tem pa mu lahko pomagajo njegovi zastopniki, svojci ali ključne osebe iz organizacije, ki zanj skrbijo.

Storitev institucionalnega varstva je lahko zagotovljena v socialnovarstvenem zavodu, v drugi družini ali v drugi organizirani obliki. Zavodsko obliko institucionalnega varstva zagotavljajo domovi za starejše, posebni socialni zavodi, domovi za otroke, zavodi za usposabljanje, varstveno delovni centri ter druge pravne ali fizične osebe, ki izpolnjujejo predpisane zakonske pogoje za opravljanje dejavnosti.

Storitev je lahko trajna ali začasna (kadar se izvaja le za določeno obdobje) oziroma občasna (kadar se izvaja za krajši čas in se periodično ponavlja) in traja, dokler obstajajo razlogi za vključitev upravičenca v institucionalno varstvo in dokler je pripravljen storitev sprejemati.

Celodnevna oblika storitve se izvaja 24 ur dnevno, v primeru dodatne vključitve upravičenca v drugo socialnovarstveno storitev, storitev zaposlitvene rehabilitacije ali zaposlitev za krajši čas. Dnevna oblika storitve se praviloma izvaja 10 ur dnevno, lahko pa se izvaja tudi krajši čas, glede na potrebe upravičenca.

Stari ljudje, ki zaradi zdravstvenih, mentalnih ali socialnih stanj ne morejo živeti v svojih domovih ali pri sorodnikih, odhajajo v domove za starejše osebe. Ti domovi se skrivajo pod različnimi imeni, v Sloveniji se imenujejo: dom starejših občanov, dom upokoencev, posebni socialni zavod, socialno varstveni dom, center za starejše občane, posebni zavod, dom starostnikov, dom varstva odraslih, dom upokoencev in oskrbovancev, dom za stare in onemogle, bolj pesniško pa zvenita imeni dom počitka in sončni dom (Pečjak, 2007).

Namen domov ni samo zdravstvena in telesna nega oskrbovancev, temveč omogočanje čim višjo kvaliteto življenja, ki je v takih razmerah še mogoča. V kvalitetnih domovih skrbijo za kulturno življenje, telesno vadbo in šport. Čeprav se sliši čudno, se tudi v domskih razmerah oskrbovanci zaljubijo in želijo živeti skupaj. Njihova ljubezen ni ognjevita kot pri mladih ljudeh, vendar jim prinaša zadovoljstvo. Skoraj v vsakem zavodu poznajo nekaj zaljubljenec. Zakaj ne? Včasih jim nasprotujejo uprave zavodov, dostikrat otroci. Vendar ima vsakdo pravico do svojega intimnega življenja, ki ga želi in ne škoduje drugim ljudem (Pečjak, 2007).

Človek se vživi v domsko oskrbo takrat, ko ozavešči potrebo po strpnosti. Vsak stanovalec je celovita osebnost, ki se je prav tako morala navaditi novih življenjskih pogojev. Priznati je treba različnost in ne vsiljevati svojega prepričanja. S prijazno

mislijo, s spoštovanjem in pozitivnim odnosom do dogajanj pomagati sebi, sostanovalcem in osebju doma. Pozitivno razpoloženje zelo dobro vpliva na človekovo počutje in zdravje. Dobro razpoloženje prenašamo tudi na ljudi v bližini. Epidemija nezadovoljstva in kritiziranja se lahko zelo hitro širi, medtem ko je epidemijo veselja težje vzpostaviti (Hojnik Zupanc, 1997).

Dom za starejše občane je zavod, v katerem nekateri stari ljudje preživijo zadnje obdobje svojega življenja. Lahko ga sprejmejo kot veliko breme ali kot najboljšo rešitev za svojo življenjsko situacijo. Od človeka samega, od njegovih svojcev in prijateljev ter od domskega osebja je odvisno, ali bo postal dom za starejše občane zgolj zavod ali tretji dom. Vsi trije dejavniki pa smo ljudje, ki lahko v tem procesu drug drugemu pomagamo (Hojnik Zupanc, 1997).

3.1.4 Družinski pomočnik

Pravico do izbire družinskega pomočnika ima polnoletna oseba s težko motnjo v duševnem razvoju ali polnoletna težko gibalno ovirana oseba, ki potrebuje pomoč pri opravljanju vseh osnovnih življenjskih potreb (v nadaljnjem besedilu: invalidna oseba). Da gre za tako osebo se šteje, če:

- je zanj pred uveljavljanjem pravice do izbire družinskega pomočnika skrbel eden od staršev, ki je po predpisih o starševskem varstvu prejemal delno plačilo za izgubljeni dohodek,
- je oseba invalid po zakonu o družbenem varstvu duševno in telesno prizadetih oseb, ki potrebuje pomoč za opravljanje vseh osnovnih življenjskih potreb, ali
- v skladu z ZSV pristojna komisija ugotovi, da gre za osebo s težko motnjo v duševnem razvoju ali težko gibalno ovirano osebo, ki potrebuje pomoč pri opravljanju vseh osnovnih življenjskih potreb, ki jo lahko nudi družinski pomočnik.

Invalidna oseba v primeru izbire družinskega pomočnika obdrži pravico do dodatka za tujo nego in pomoč oziroma dodatka za pomoč in postrežbo (v nadaljnjem besedilu: dodatek za pomoč in postrežbo), ki ga prejema po drugih predpisih. Dolžna pa je občini, ki financira pravice družinskega pomočnika, redno za tekoči mesec povrniti sredstva oziroma del sredstev, ki jih občina namenja za pravice družinskega pomočnika. Invalidna oseba to zagotovi tako, da s pisno izjavo dovoli izplačevalcu dodatka za pomoč in postrežbo, da ga, vendar največ v višini zneska, določenega na podlagi ZSV, izplačuje občini, ki je pristojna za financiranje pravic družinskega pomočnika po tem zakonu. Pristojni center za socialno delo v odločbi o priznanju pravice do izbire družinskega pomočnika odloči o prispevku invalidne osebe in zavezanca oziroma občine k plačilu sredstev oziroma dela sredstev, ki jih občina namenja za pravice družinskega pomočnika, za obdobje od dneva pridobitve pravice do izbire družinskega pomočnika, v primeru sprememb med izvajanjem te

pravice pa s prvim dnevom naslednjega meseca po dnevu nastanka sprememb. Če je invalidna oseba lastnica nepremičnine, se ji v odločbi o priznanju pravice do izbire družinskega pomočnika lahko prepove odtujiti in obremeniti nepremičnino, katere lastnica je, v korist občine, ki financira pravice družinskega pomočnika.

Družinski pomočnik invalidni osebi nudi pomoč, ki jo potrebuje, ni pa dolžan kriti materialnih stroškov za njeno življenje. Lahko gre za osebo, ki se je z namenom, da bi postala družinski pomočnik, odjavila iz evidence brezposelnih oseb ali je zapustila trg dela. Lahko je tudi oseba, ki je v delovnem razmerju s krajšim delovnim časom od polnega delovnega časa pri delodajalcu. Družinski pomočnik je lahko oseba, ki ima isto stalno prebivališče kot invalidna oseba oziroma je eden od družinskih članov invalidne osebe.

Invalidna oseba uveljavlja pravico do izbire družinskega pomočnika z vlogo pri pristojnem Centru za socialno delo, ki odloči o izbiri določene osebe za družinskega pomočnika na podlagi mnenja invalidskih komisij Zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije. Če je invalidna oseba za družinskega pomočnika izbrala tistega od staršev, ki ji je že nudil nego in varstvo in je po predpisih o starševskem varstvu prejemal delno plačilo za izgubljeni dohodek, lahko center za socialno delo o pravici do izbire družinskega pomočnika odloči brez mnenja invalidske komisije.

Družinski pomočnik ima pravico do delnega plačila za izgubljeni dohodek v višini minimalne plače oziroma sorazmernega dela plačila za izgubljeni dohodek v primeru dela s krajšim delovnim časom od polnega. Delno plačilo za izgubljeni dohodek se usklajuje z rastjo minimalne plače.

Družinski pomočnik invalidni osebi nudi pomoč v skladu z njenimi potrebami in interesi, zlasti:

- nastanitev, nego, prehrano in gospodinjska opravila,
- zdravstveno oskrbo preko izbranega osebnega zdravnika,
- spremstvo in udejstvovanje v različnih socialnih in družbenih aktivnostih (kulturne, športne, verske, izobraževalne),
- omogoča, da zakoniti zastopnik, če ga invalidna oseba ima, opravlja svojo funkcijo.

Center za socialno delo ves čas spremlja, ali družinski pomočnik invalidni osebi zagotavlja ustrezno pomoč. Invalidna oseba lahko kadarkoli center za socialno delo seznanja z delom družinskega pomočnika, ta pa je dolžan pristojnemu centru za socialno delo najmanj enkrat letno poročati o izvajanju pomoči invalidni osebi.

Družinski pomočnik preneha opravljati svoje naloge:

- na željo invalidne osebe,

- na željo družinskega pomočnika,
- zaradi spremenjenih potreb invalidne osebe,
- zaradi izvajanja dolžnosti in nalog v nasprotju z določbami zakona,
- s smrtjo družinskega pomočnika,
- s smrtjo invalidne osebe.

3.2 PRIČAKOVANI RAZVOJ SKRBI ZA STAREJŠE IN POMOČI POTREBNE (ZAKON O DOLGOTRAJNI OSKRBI)

Dolgotrajna oskrba je eno od področij, ki v okviru socialnih politik gospodarsko razvitih držav v zadnjih letih zavzema vse vidnejše mesto. Razlog za to je predvsem staranje prebivalstva in vse večji delež starejše populacije, ki potrebuje pomoč v vsakdanjem življenju. V vseh državah sveta se pričakovana življenjska doba in povprečno trajanje življenja podaljšujeta. Ta trend pa v razvitejših državah dodatno v veliki večini spremlja tudi upadanje števila rojstev. Med glavnimi razlogi za takšna gibanja so izboljšanje zdravstvenega varstva in sistemov socialne zaščite ter spremenjene gospodarske in socialne razmere nasploh. Naštete okoliščine med drugim vplivajo tudi na povečevanje števila ljudi, ki zaradi različnih razlogov potrebujejo pomoč in oskrbo pri izvajanju temeljnih in podpornih življenjskih opravil. Dejstvo je namreč, da tveganje za potrebo po dolgotrajni oskrbi s starostjo hitro narašča, tako da v evropskih državah kar tretjina vseh starejših od 80 let potrebuje večji ali manjši obseg redne pomoči.

Področje dolgotrajne oskrbe je v posameznih državah različno definirano. Skupno izhodišče vseh definicij je, da gre pri dolgotrajni oskrbi za dlje časa trajajoče zagotavljanje različnih oblik podpore osebam, ki zaradi izgube ali odsotnosti telesne, psihične ali intelektualne samostojnosti, potrebujejo pomoč pri opravljanju temeljnih in podpornih življenjskih opravil.

Vlada Republike Slovenije je naložila Ministrstvu za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, da v sodelovanju z Ministrstvom za zdravje in Ministrstvom za finance ter v sodelovanju z zainteresirano javnostjo pristopi k pripravi predloga zakona, ki bo prispeval k večji socialni varnosti oseb, odvisnih od tuje pomoči in zagotavljanja vzdržnega sistema dolgotrajne oskrbe.

V Sloveniji nimamo ustreznega urejenega sistema dolgotrajne oskrbe in osebne asistencije. Prejemki in storitve niso povezani v enovit sistem, prav tako ni koordinacije med različnimi službami, zaradi česar se zmanjšuje kakovost in učinkovitost na tem področju ter omejuje dostop določenim skupinam prebivalstva.

Cilj, načela in poglobitve rešitve predloga Zakona o dolgotrajni oskrbi in zavarovanju za dolgotrajno oskrbo so:

- uvesti solidarnostno financiranje področja dolgotrajne oskrbe na načelih socialnih zavarovanj in na ta način zagotoviti dolgoročno finančno vzdržan sistem dolgotrajne oskrbe,
- omogočiti dostopnost do kakovostnih individualiziranih storitev oziroma pravic dolgotrajne oskrbe vsemu prebivalstvu, ki jih potrebuje, pri čemer naj bi imele prednost tiste oblike pomoči in podpore, ki upravičencem zagotavljajo, da čim dlje ostanejo v domačem okolju,
- spodbujati odgovornost posameznika in njegove družine za zagotavljanje primerne ravni oskrbe in pomoči oziroma socialne varnosti v času, ko so odvisni od pomoči druge osebe, tudi z možnostjo prostovoljnega zavarovanja za dolgotrajno oskrbo,
- doseči izenačenost pravic med vsemi upravičenci ne glede na kraj bivanja ali na vrsto pomoči (institucionalna oskrba ali storitve na domu),
- doseči večjo učinkovitost in transparentnost sredstev, ki se vlagajo v dolgotrajno oskrbo,
- povezati izvajalce dolgotrajne oskrbe v funkcionalno celovit, racionalen in učinkovit sistem,
- z uvedbo posebnega zavarovanja za dolgotrajno oskrbo povečali socialno varnost in kakovost življenja ljudi, ki imajo zmanjšano sposobnost samooskrbe in potrebujejo pomoč pri opravljanju dnevnih življenjskih aktivnosti,
- načrtno razvijati preventivno delovanje na tem področju in spodbujali rehabilitacijo v dolgotrajni oskrbi ter spodbujati uporabo sodobnih tehnologij na področju dolgotrajne oskrbe.

Skladno s predlogom zakona se bo postopek za pridobitve pravic iz obveznega zavarovanja začel z vložitvijo vloge (ki ji mora biti priloženo mnenje o zdravstvenem stanju zavarovane osebe, podano od izbranega osebnega zdravnika) neposredno pri nosilcu obveznega zavarovanja ali pa se pošlje po pošti. Zavod, ki je odgovoren za zavarovanje, takoj po vložitvi vloge določi koordinatorja za dolgotrajno oskrbo, ki na podlagi zbranih podatkov izdela predlog individualnega načrta, ki vsebuje oceno potreb upravičenca, potrebne storitve dolgotrajne oskrbe po zakonu in njihov obseg, obliko dolgotrajne oskrbe, vrsto in obseg drugih pravic iz obveznega zavarovanja, priznana vrednost storitev in vrednost drugih pravic. Načrt vsebuje tudi podatke o izvajalcu, ki ga izbere zavarovana oseba (MDDSZ, 2010).

4 SKRB ZA STAREJŠE OSEBE IN OSEBE, KI POTREBUJEJO DOLGOTRAJNO NEGO IN POMOČ V OBČINI PREDDVOR IN OBČINI NAKLO

4.1 INTERVJU S PREDSTAVNIKOMA LOKALNE SKUPNOSTI IN IZVAJALCEM STORITVE POMOČI V LOKALNEM OKOLJU

Med različnimi metodami raziskovalnega dela se najpogosteje uporablja prav pogovor ali intervju. Z njim lahko pridobimo mnoge podatke, ki pomagajo pri različnih odločitvah. Pomemben je predvsem zato, ker z njim vzpostavimo osebni stik s kandidatom. Pogovor ali intervju zajema uvodni razgovor, postavljanje vprašanj ter analizo odgovorov, ki pomeni določeno zaključevanje na njihovi osnovi (Možina et al., 1994, 457–459).

4.1.1 Predstavitev intervjuja

S pomočjo intervjuja smo želeli ugotoviti, kakšne potrebe po oskrbi ljudi imajo v občinah Naklo in Preddvor, kakšne pomoči imajo že organizirane in kaj bi želeli še izboljšati. Anketirane so bile tri osebe. Prva oseba, Martina Bizjan, je zaposlena v Domu starejših občanov Preddvor kot socialna delavka. Druga oseba, Dragica Roblek, je zaposlena na Občini Naklo kot svetovalka za družbene zadeve in računovodstvo. Tretji, Marko Bohinec, je zaposlen na Občini Preddvor kot direktor občinske uprave.

Prvo vprašanje. **Kakšne potrebe po oskrbi občanov, ki potrebujejo pomoč zaradi različnih vzrokov (posledica bolezni, starostna oslabelost, pomanjkanje ali izguba intelektualnih sposobnosti ali drugih vzrokov), zaznavate v vašem okolju?**

Martina Bizjan: »Potreba po oskrbi največkrat nastane, ko oseba zapusti bolnišnično zdravljenje in sama v domačem okolju ni zmožna funkcionirati brez pomoči druge osebe. Svojci imajo lahko še službene obveznosti, niso večji nuditi ustrezne pomoči oz. tudi oni sami ne zmorejo pokriti celotne pomoči svojim sorodnikom. Pogosto se zato znajdejo v situaciji, ko se odločajo o tem, ali starša vključiti v domsko oskrbo ali poiskati primerno pomoč v lokalnem okolju, ki bo zagotovila, da njihov sorodnik ostane doma in organizirajo pomoč socialnih oskrbovalk na domu. Največ uporabnikov pomoči na domu je takih, ki so v dopoldanskem času sami in jim pomoč iz okolja nudi poleg osnovne nege ter oskrbe tudi stik z zunanjim okoljem. V popoldanskem času zanje poskrbijo svojci, ki se vrnejo iz služb. Problem, ki ga opažamo, so ljudje, ki živijo sami in nimajo sorodnikov. V takih primerih je zelo pomembno, kako dobro je organizirana pomoč v lokalnem okolju, ne samo socialnovarstvena storitev pomoč na domu, temveč tudi mreža pomoči

prostovoljcev, neformalnih skupin in društev, centrov za socialno delo itd. Te skupine so tiste, ki pripeljejo uporabnika do nujno potrebne organizirane pomoči.«

Dragica Roblek: »Iz pogovorov z občani, ki potrebujejo pomoč oziroma njihovimi svojci, ugotavljamo, da potrebujejo pomoč pri oskrbi starejših oziroma invalidnih oseb na domu. Nekateri se zanimajo za namestitev v raznih domovih za invalidne oziroma starejše osebe.

Največkrat se v pogovoru z občani ugotavlja, da se tako sami kot njihovi domači trudijo poskrbeti za svoje starše oziroma invalidne otroke, šele na koncu pomislijo na tujo pomoč. Nemalokrat je pri najemanju tuje pomoči problem denar za plačilo take oskrbe. Če se oseba, ki razpolaga s premoženjem, odloči za namestitev v domu, se lokalna skupnost vknjiži v njeno premoženje. Če je v premoženju stanovanjska hiša, lahko predstavlja težavo oziroma veliko breme za stanovalce.«

Marko Bohinec: »Največ potreb je pri starejših od 65 let ter invalidnih oseb, ki jim je priznana pravica do tuje pomoči.«

Drugo vprašanje. **Kakšne oblike pomoči so v vašem okolju že organizirane?**

Martina Bizjan: »Dom starejših občanov Preddvor je javni socialnovarstveni zavod in deluje v dveh enotah na dveh lokacijah: DSO Preddvor in DSO Naklo. Uprava obeh enot je v Potočah pri Preddvoru. Storitve, ki jih Dom že izvaja, so institucionalno varstvo, začasno varstvo, dnevno varstvo, pomoč na domu in razvoz kosil na dom.

Institucionalno varstvo je osnovna dejavnost Doma. Namenjeno je stalni in začasni oskrbi starejših občanov, praviloma starih nad 65 let, ki zaradi starosti in drugih okoliščin ne morejo ali ne želijo živeti sami oziroma v družini. Dom na obeh lokacijah zagotavlja bivanje v opremljenih, ogrevanih in vzdrževanih sobah, uporabo skupnih prostorov, zdravstvenemu stanju primerno prehrano, usluge pralnice in šivalnice, zdravstveno nego in oskrbo, socialne storitve, delovno terapijo, fizioterapijo, prostočasne aktivnosti in kulturne dejavnosti.

Začasno varstvo oziroma začasna namestitev je oblika institucionalnega varstva, namenjenega posameznikom, ki zaradi poslabšanja zdravstvenega stanja, poškodbe, rehabilitacije po odpustu iz bolnišnice ali začasne odsotnosti svojcev potrebujejo celodnevno oskrbo. Začasni sprejem traja po dogovoru oz. največ 90 dni. Začasne namestitve omogočajo starostnikom seznanitev z domskim življenjem in omogočajo svojcem, ki skrbijo za starostnika, dopust oz. začasno razbremenitev. V času začasnih namestitev je uporabnikom zagotovljena oskrba in zdravstvena nega glede na zdravstveno stanje, zdravstvenemu stanju primerna prehrana, fizioterapevtske storitve, možnost vključitve v vse dejavnosti, ki jih nudimo stanovalcem.

Dnevno varstvo je namenjeno osebam, starejšim od 65 let, ki še ne potrebujejo celodnevne stacionarne oskrbe, si želijo družbe in aktivnega preživljanja (prostega) časa ter tistim, ki potrebujejo pomoč, nadzor oz. organizirano obliko bivanja le za nekaj ur dnevno. V dnevnem varstvu je zagotovljena socialna oskrba, zdravstvena nega in oskrba, fizioterapija in delovna terapija, socialna integracija, zdrava prehrana in po potrebi dietna prehrana, pristočasne dejavnosti, dnevni počitek na prilagojenih počivalnikih, nujna medicinska pomoč itd. Dnevno varstvo se izvaja od ponedeljka do petka od 7. do 17. ure oz. po dogovoru. Vključitev v dnevno varstvo je lahko kratkotrajna, občasna ali časovno neomejena.

Pomoč na domu je namenjena osebam, starim nad 65 let, ki so zaradi starosti ali pojavov, ki spremljajo starost, nesposobne za samostojno življenje, in hudo bolnemu otroku ali otroku s težko motnjo v telesnem razvoju, ki ni vključen v organizirane oblike varstva. Ta storitev je namenjena le občanom občin Preddvor in Naklo. Upravičenec je do pomoči na domu upravičen le, če potrebuje najmanj dve iz dveh različnih sklopov opravil. Ta opravila so: pomoč pri temeljnih dnevnih opravilih (oblačenje, slačenje, umivanje, hranjenje, opravljanje osnovnih življenjskih potreb, vzdrževanje in nega osebnih ortopedskih pripomočkov, drugo), gospodinjstva pomoč (prinašanje enega pripravljenega obroka ali nabava živil in priprava enega obroka hrane, pomivanje uporabljene posode, osnovno čiščenje bivalnega dela prostorov z odnašanjem smeti, postiljanje in osnovno vzdrževanje spalnega prostora, drugo) in pomoč pri ohranjanju socialnih stikov (vzpostavljanje socialne mreže z okoljem, prostovoljci in s sorodstvom, spremljanje upravičenca pri opravljanju nujnih obveznosti, informiranje ustanov o stanju in potrebah upravičenca, priprava upravičenca na institucionalno varstvo, drugo). Storitev pomoči na domu se opravlja vse dni v letu razen sobot, nedelj in praznikov. Neposredno izvajanje storitve za upravičenca traja največ do 4 ure dnevno oz. največ do 20 ur tedensko.

Razvoz kosil na dom je storitev, ki je namenjena kvalitetnejši in kontinuirani oskrbi starejših oseb v domačem okolju. Dostavo kosila na dom se priporoča predvsem, kadar si iz zdravstvenih ali drugih razlogov uporabniki storitve ne zmorejo več pripraviti kosila, če so njihovi najbližji za nekaj časa odsotni ali imajo uporabniki dieto, ki si je ne znajo ali jo težko pripravijo. Kosilo se dostavi v termoizolacijskih posodah, ki omogočajo ohranjanje ustrezne temperature hrane. Razvoz je organiziran vse dni v tednu in je namenjen občanom občin Preddvor in Naklo.

V enoti DSO Preddvor se izvaja institucionalno varstvo in dnevno varstvo, v enoti DSO Naklo pa se izvajajo vse naštetje storitve.«

Dragica Roblek: »Konkretne stike z občani, ki želijo institucionalno varstvo, ima za naše področje Dom starejših občanov Preddvor, ki ima v najemu Dom starejših občanov Naklo. Tistim, ki želijo ostati v oskrbi v domačem okolju, lahko ponudimo pomoč na domu, ki jo ravno tako izvaja Dom starejših občanov Preddvor. V okviru

oskrbe invalidnih in bolnih pa poteka tudi financiranje družinskega pomočnika. Tega je lokalna skupnost dolžna financirati na podlagi zakona. Občina je na podlagi zakona dolžna financirati oskrbo občanov v domovih za starejše, v domovih za invalidne osebe, pomoč na domu, namestitve v stanovanjski skupini.

Drugi primeri pomoči občanov oziroma družini: imamo primer, družino ločenih staršev, ker občina financira izvajalko pomoči na domu za pomoč mladoletnim otrokom. Zaradi psihičnih težav enega od staršev je treba poskrbeti za otroke, ki bi jih socialna služba dala v rejništvo.

Financiranje namestitve osebe s psihičnimi težavami v stanovanjski skupini za lokalno skupnost ne predstavlja zakonske obveze. Vloga občana se obravnava na občinskem svetu, ki vlogo glede na dokazno gradivo sprejme ali zavrne. Financiranje namestitve v zavetišču za brezdomce ravno tako ne predstavlja zakonske obveze za lokalno skupnost.«

Marko Bohinec: »Pomoč na domu je predvsem pomoč pri oblačenju, umivanju, opravljanju osnovnih življenjskih potreb, posedanju na sobni WC ter postiljanju in vzdrževanju spalnega prostora.«

Tretje vprašanje. Imate kakšen predlog za izboljšanje storitve in razvoj pomoči v vašem lokalnem okolju?

Martina Bizjan: »Razvoj pomoči bi bil mogoč, če bi se povečalo število uporabnikov in s tem število zaposlenih. S tem bi bila omogočena lažja koordinacija zaposlenih na terenu in v Domu. Posledično bi lažje zadostili vsem terminskim potrebam uporabnikov storitev. Vse razvojne možnosti so pogojene s sodelovanjem Občin Naklo in Preddvor. Občine so glede na veljavno zakonodajo dolžne zagotavljati mrežo pomoči na domu in del sredstev nameniti za kritje stroškov izvajanja storitev, ki jih potrebujejo njihovi občani.

Kot dodatno storitev imamo v mislih razvoj oz. vzpostavitev socialnega servisa, ki je tržna dejavnost. Socialni servis obsega pomoč pri hišnih in drugih opravilih v primeru invalidnosti, starosti, otrokovega rojstva, bolezni, v primeru nesreč ter v drugih primerih, ko je ta pomoč potrebna za vključitev osebe v vsakdanje življenje. Storitve obsega zlasti naslednja opravila:

- prinašanje pripravljenih obrokov hrane,
- nakup in prinašanje živil ali drugih potrebščin, priprava drv ali druge kurjave,
- nabava ozimnice,
- manjša hišna popravila,
- pranje in likanje perila,
- vzdrževanje vrta in okolice stanovanja,

- čiščenje v stanovanju, opremljanje, spremljanje pri obiskih trgovin, predstav, sorodnikov ali na počitnicah,
- organiziranje in izvajanje drugih oblik družabništva,
- pedikerske, frizerske in druge podobne storitve za nego telesa in vzdrževanje videza,
- pomoč pri opravljanju bančnih poslov, plačevanju računov, sprejemanju in odpošiljanju poštnih pošilk,
- kontrola jemanja zdravil
- varovanje in nadziranje stanja uporabnika preko noči,
- celodnevna povezava preko osebnega telefonskega alarma.«

Dragica Roblek: »Občina si želi dobrega sodelovanja s centri za socialno delo in ministrstvi ter dorečenih zakonskih podlag za financiranje te dejavnosti.«

Marko Bohinec: »Storitev se glede na potrebe občanov in ponudbo izvajalca, DSO Preddvor, izvaja zadovoljivo. Edina pomanjkljivost je izvajanje ob nedeljah in prazničnih dneh.«

4.1.2 Analiza intervjuja

Iz odgovorov na vprašanja je razbrati, da največ pomoči na domu potrebujejo starejši ljudje in invalidi. V prvi vrsti jim pomagajo svojci, vendar največkrat dopoldne, ko so sami in nemočni, potrebujejo pomoč tretje osebe. Predstavnica Občine Naklo ugotavlja, da nemalokrat pri odločanju o tuji pomoči velik zadržek predstavlja denar in knjiženje lokalne skupnosti na nepremičnino uporabnika. Socialna delavka DSO Preddvor pa je opozorila na osebe, ki živijo same in nimajo sorodnikov. V takih primerih opozarja, da je še kako pomembno, kako dobro je organizirana pomoč v lokalnem okolju, kjer naj bi delovale in sodelovale tudi druge skupine, kot so prostovoljci, društva, Centri za socialno delo itd. Preko njih naj bi take osebe prišle do ustrezne organizirane pomoči.

Vsi intervjuvanci so omenili, da imajo organizirano pomoč na domu, ki jo izvaja DSO Preddvor. Predstavnica občine Naklo je povedala, da poleg pomoči na domu poteka še financiranje družinskega pomočnika, oskrba občanov v domovih za starejše, v domovih za invalidne, namestitve v stanovanjski skupini, skratka vse, kar jim nalaga zakonodaja. Posebej je omenila primer, kjer financirajo pomoč na domu za pomoč mladoletnim otrokom, in sicer zaradi specifične situacije v družini.

Socialna delavka DSO Preddvor je podrobno predstavila storitve, ki jih izvajajo kot javni socialnovarstveni zavod. Delujejo v dveh enotah na dveh lokacijah, v Preddvoru in Naklem. Storitve zajemajo institucionalno, začasno in dnevno varstvo, pomoč na domu ter razvoz kosil na dom. Prve tri uporabnikom zagotavljajo bivanje v ustreznih prostorih, zdravstvenemu stanju primerno prehrano, zdravstveno nego in

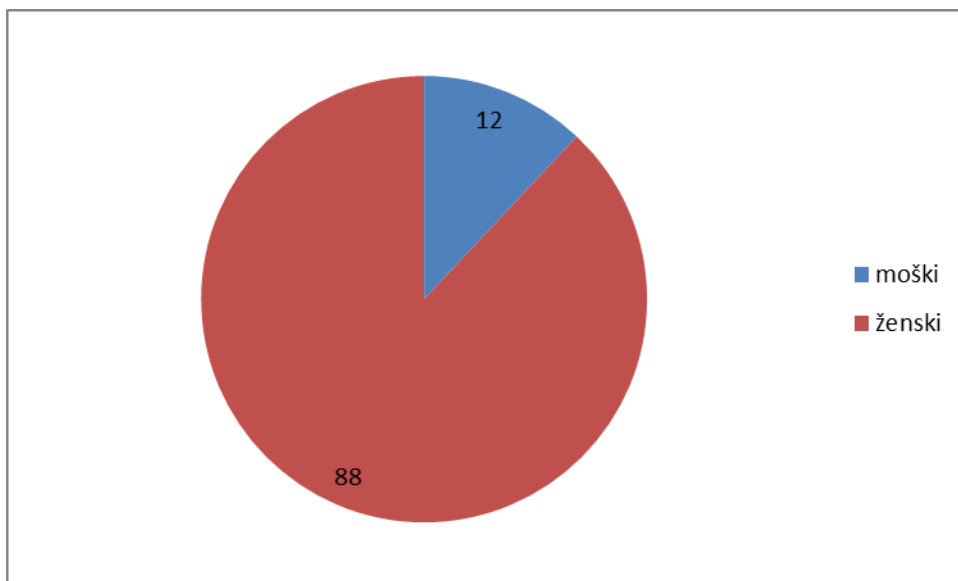
oskrbo, socialne storitve, delovno terapijo, fizioterapijo, prostočasne aktivnosti in kulturne dejavnosti. Pomoč na domu nudijo le občanom občine Preddvor in Naklo, če potrebujejo najmanj dve opravili iz dveh različnih sklopov opravil. Ta opravila so v pomoč pri temeljnih dnevnih opravilih, v gospodinjstvu in pri ohranjanju socialnih stikov. Storitve pomoč na domu se opravlja vse dni v letu razen sobot, nedelj in praznikov. To je edina pomanjkljivost izvajanja storitev, ki jo omenja predstavnik Občine Preddvor. Drugače se strinja, da se storitve glede na potrebe občanov izvajajo zadovoljivo. Predstavnica Občine Naklo je še poudarila, da si želijo dobrega sodelovanja s centri za socialno delo in ministrstvi. Tudi socialna delavka DSO Preddvor se strinja, da je pogoj za razvojne možnosti dobro sodelovanje z obema občinama. Meni, da bi bilo možno ob povečanju števila uporabnikov in posledično zaposlenih uporabnikom nuditi storitev pomoči na domu tudi ob sobotah, nedeljah in praznikih. Tako bi lažje koordinirali zaposlene v Domu in na terenu. Dodatna storitev, ki jo imajo v mislih, je socialni servis. Ta obsega pomoč pri hišnih in drugih opravilih v primeru invalidnosti, starosti, otrokovega rojstva, bolezni, v primeru nesreč ter v drugih primerih, ko je taka pomoč potrebna.

4.2 ANALIZA PRIMERA POMOČI NA DOMU V DVEH MANJŠIH OBČINAH (PREDDVOR IN NAKLO) – RAZISKAVA O ZADOVOLJSTVU UPORABNIKOV

Predstavitev pridobljenih podatkov:

Spol	f	%
Ženski	14	88
Moški	2	12
Skupaj	16	100

Tabela 1: Spol

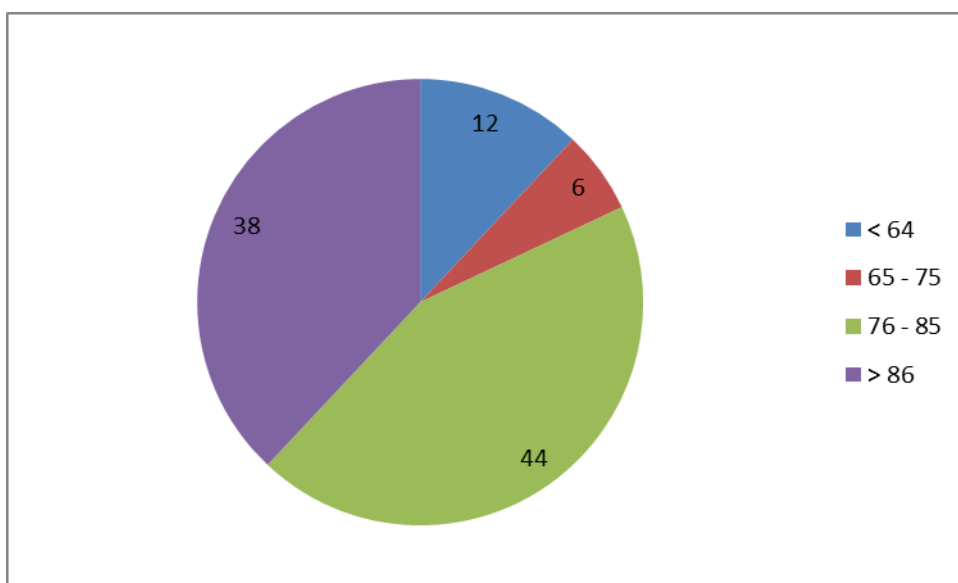

Slika 3: Spol

Na anketo je odgovorilo 14 žensk in 2 moška.

Starost	f	%
Do vključno 64 let	2	12
65–75 let	1	6
76–85 let	7	44
86 let ali več	6	38
Skupaj	16	100

Tabela 2: Starost

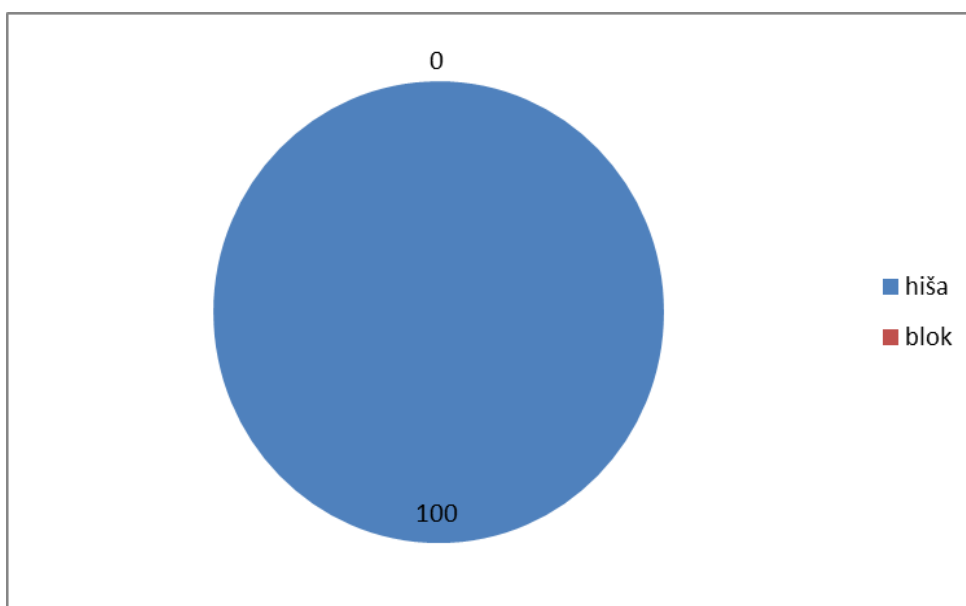

Slika 4: Starost

Dva vprašana uporabnika sta stara manj kot 65 let, kar predstavlja 12 % vprašanih, preostalih 88 % vprašanih pa je starih nad 65 let.

	f	%
Stanovanjska hiša	16	100
Blok	0	0
Skupaj	16	100

Tabela 3: Kje živite?

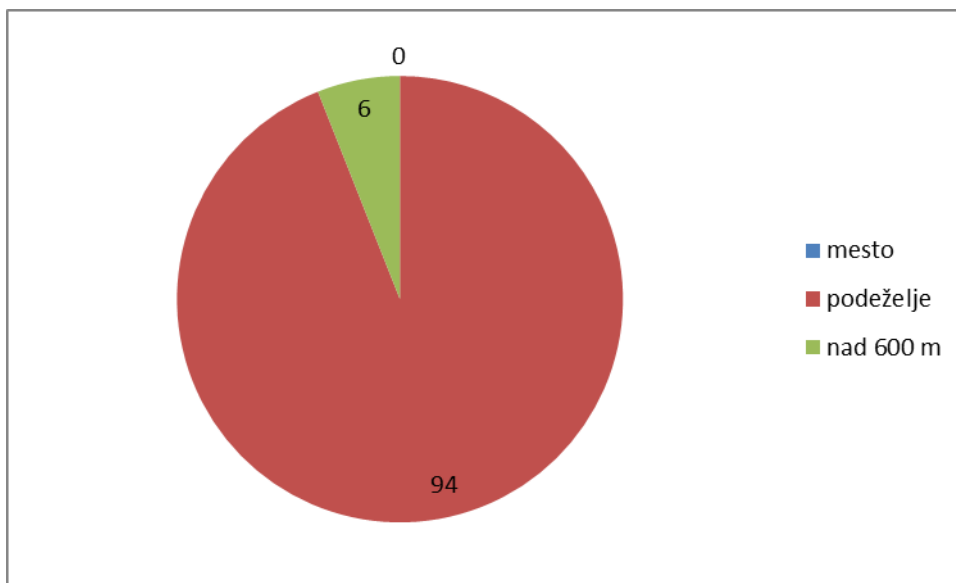

Slika 5: Bivanje

Vsi uporabniki storitev bivajo v stanovanjski hiši.

Okolje	f	%
V mestu	0	0
Na podeželju	15	94
V hribovitem območju (nad 600 m NV)	1	6
Skupaj	16	100

Tabela 4: V kakšnem okolju živite?

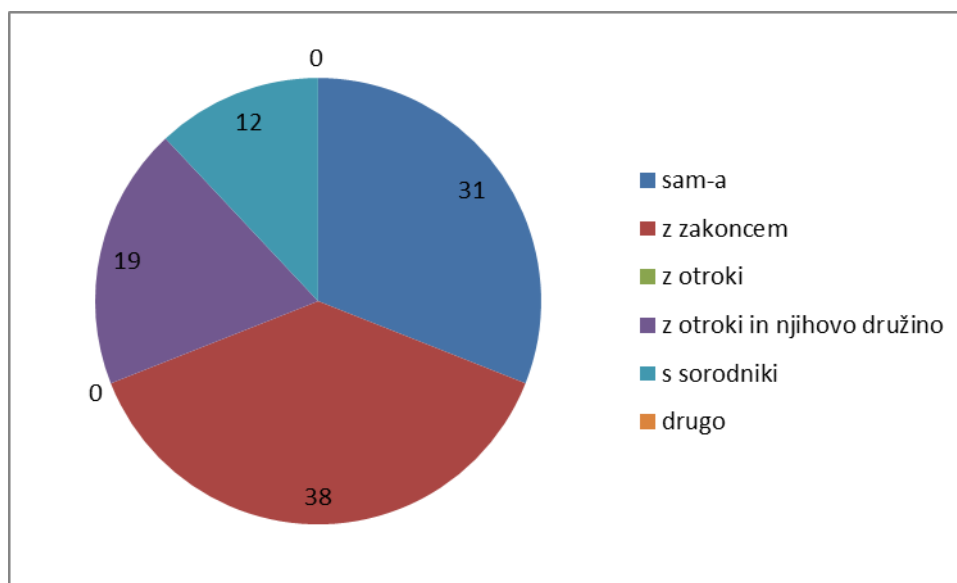

Slika 6: Okolje

Uporabniki storitve bivajo na podeželju, nihče ne biva v mestu.

S kom živite?	f	%
Sam/-a	5	31
Z zakoncem	6	38
Z otroki	0	0
Z otroki in njihovo družino	3	19
S sorodniki	2	12
Drugo	0	0
Skupaj	16	100

Tabela 5: S kom živite v gospodinjstvu?

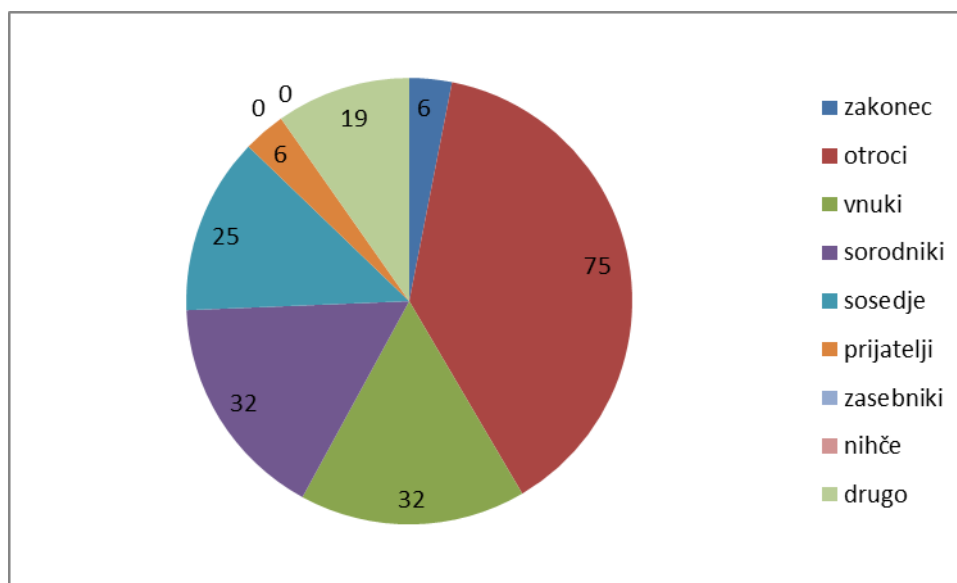

Slika 7: S kom živite?

Večina uporabnikov storitve biva skupaj z zakoncem, sledi število tistih, ki bivajo sami, manjši odstotek je takih, ki bivajo z otrokom in njihovo družino oziroma sorodniki.

Koga pokličete?	f	%
Zakonca	1	6
Sina/hčerko	12	75
Vnuke	5	32
Sorodnike	5	32
Sosede	4	25
Prijatelje	1	6
Zasebnika	0	0
Nikogar	0	0
Drugo	3	19

Tabela 6: Na koga se poleg socialnih oskrbovalk običajno obrnete, kadar potrebujete pomoč?

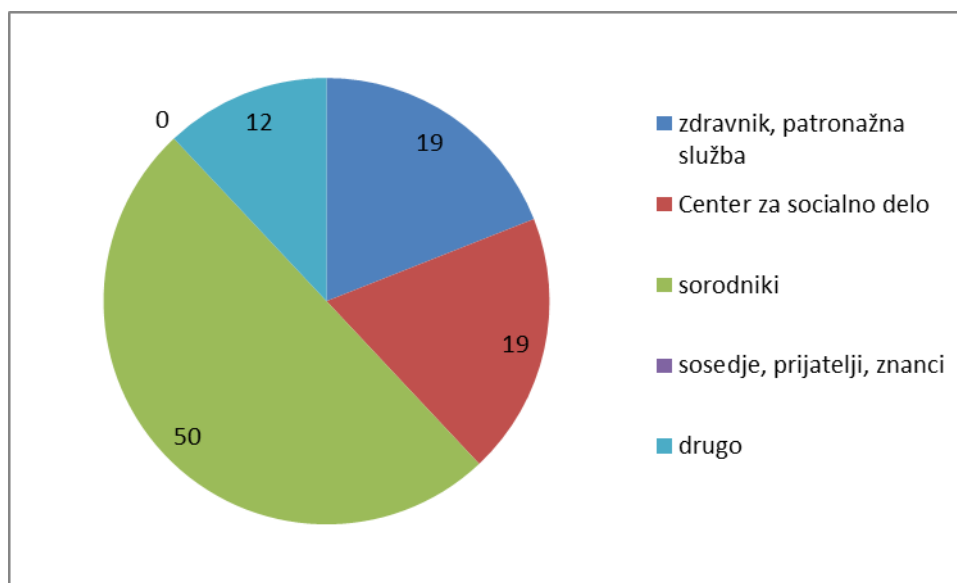

Slika 8: Kam po pomoč?

Pri vprašanju je bilo možnih več odgovorov. Iz grafa je razvidno, da se največ uporabnikov, in sicer 75 %, po pomoč obrne na svoje otroke. Velik delež pomoči jim nudijo vnuki in sorodniki ter sosedje. V odgovoru drugo so uporabniki navedli, da se največ borijo sami oziroma jim pomagajo snahe.

Informacije o socialni oskrbi	f	%
Od zdravnika, patronažne sestre	3	19
Na centru za socialno delo	3	19
Od sorodnikov	8	50
Od sosedov, prijateljev, znancev	0	0
Drugo	2	12
Skupaj	16	100

Tabela 7: Kje oziroma od koga ste dobili informacije o socialni oskrbi na domu?

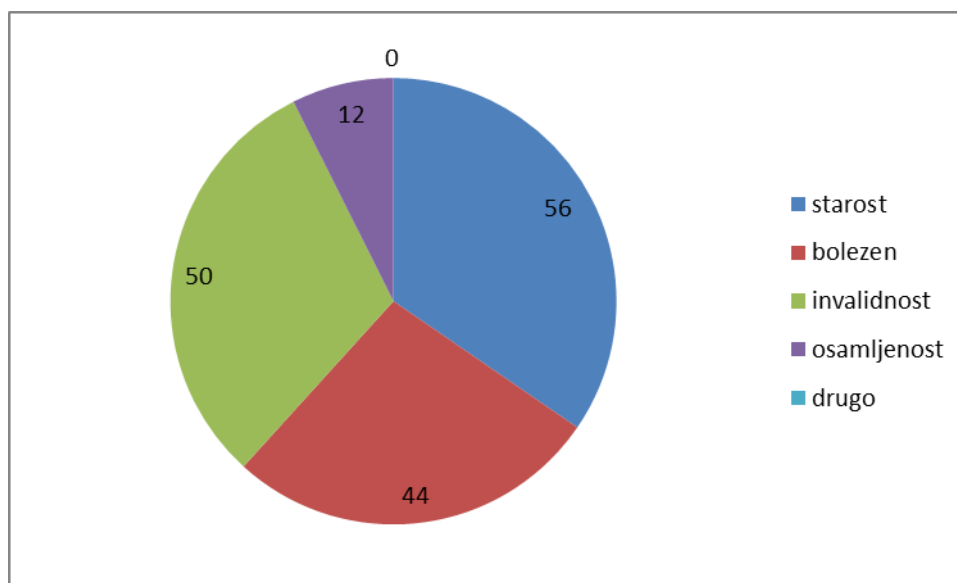

Slika 9: Informacije o oskrbi

Večina vprašanih (50 %) je za storitev izvedela od sorodnikov, v enakem deležu (19 %) od zdravnika ter centra za socialno delo in pod drugo (12 %) v Domu za starejše v Naklem in v občini Naklo.

Razlog	f	%
Starost	9	56
Bolezen	7	44
Invalidnost	8	50
Osamljenost	2	12
Drugo	0	0

Tabela 8: Zakaj potrebujete socialno oskrbo?

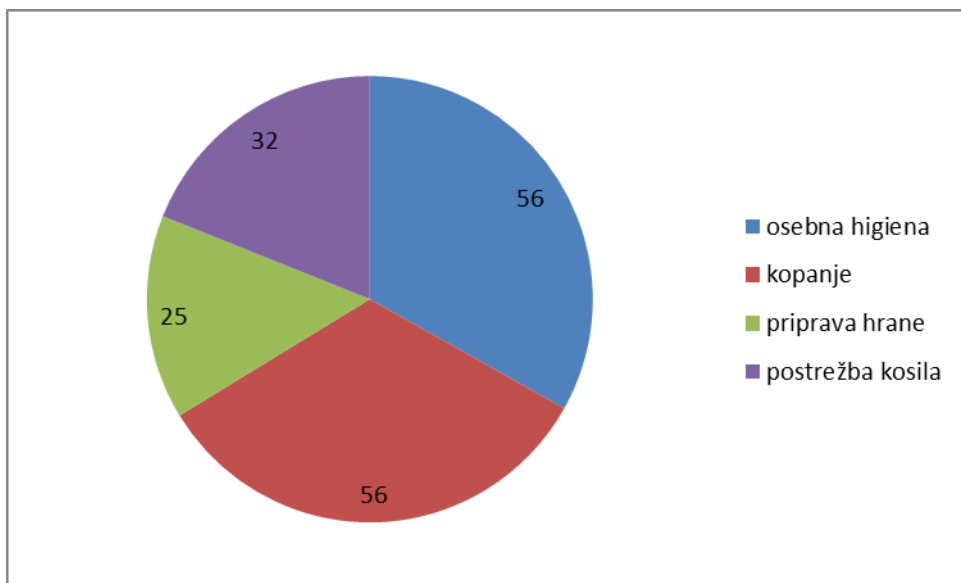

Slika 10: Razlog za socialno oskrbo

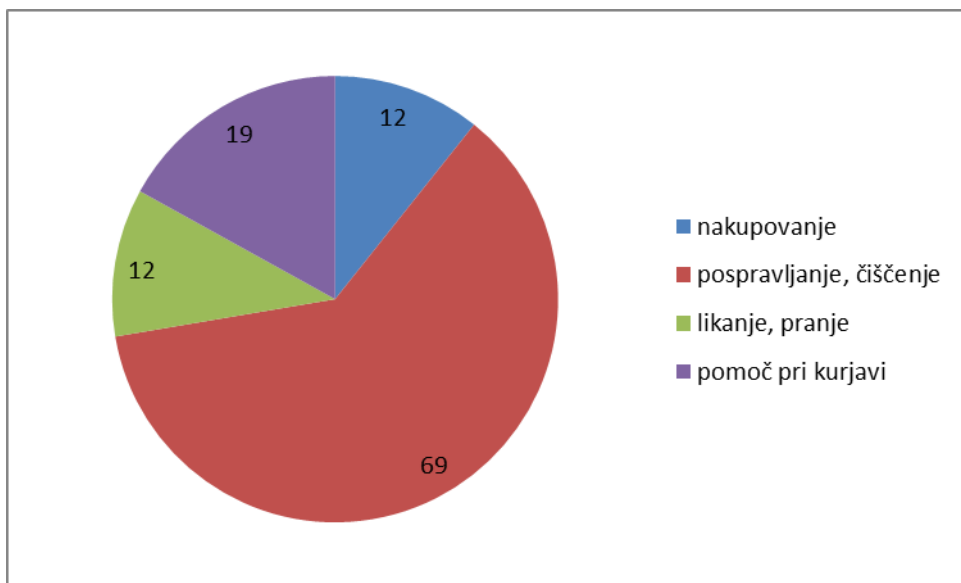
Uporabniki storitev socialne oskrbe na domu potrebujejo oskrbo predvsem zaradi invalidnosti (50 %), starosti (56 %), bolezni (44 %) in osamljenosti (12 %).

	OPRAVILA SOCIALNE OSKRBE	f	%
I	Osebna higiena	9	56
	Kopanje	9	56
	Priprava hrane	4	25
	Postrežba kosila	5	32
II	Nakupovanje	2	12
	Pospravljanje, čiščenje	11	69
	Druga gospodinjska opravila (likanje, pranje)	2	12
	Kurjenje (prinašanje kurjave, kurjenje ipd.)	3	19
III	Spremljanje ob nujnih opravilih	1	6
	Druženje in ohranjanje stika z ljudmi iz okolja	2	13
	Drugo	0	0

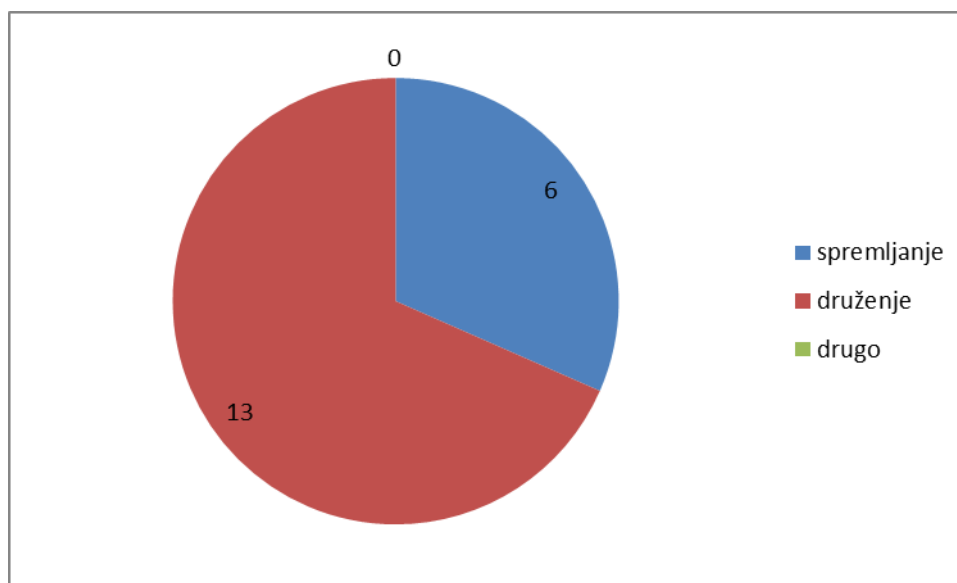
Tabela 9: Socialno oskrbo na domu prejemam pri naslednjih opravilih

Slika 11: I – Dnevna opravila.

Slika 12: II – Gospodinjska pomoč

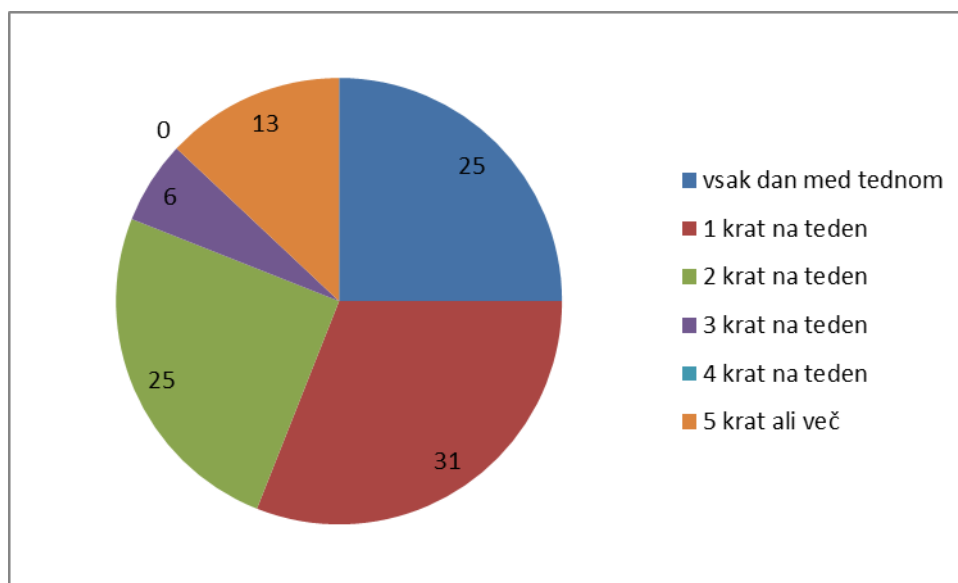
Slika 13: III – Socialni stiki

Iz podatkov lahko razberemo, da se izvaja največ del iz sklopa dnevnih opravil (osebna higiena, kopanje, priprava hrane, postrežba kosila). V sklopu teh prevladuje pomoč pri osebni higieni in kopanju.

Pri gospodinjski pomoči prevladuje pospravljanje oziroma čiščenje. Storitve tretjega sklopa opravil se izvaja pri treh uporabnikih, in sicer druženje ter spremljanje.

Število obiskov	f	%
Vsak dan od ponedeljka do petka	4	25
1-krat tedensko	5	31
2-krat tedensko	4	25
3-krat tedensko	1	6
4-krat tedensko	0	0
5-krat tedensko ali več	2	13
Skupaj	16	100

Tabela 10: Kolikokrat tedensko vas obišče socialna oskrbovalka?

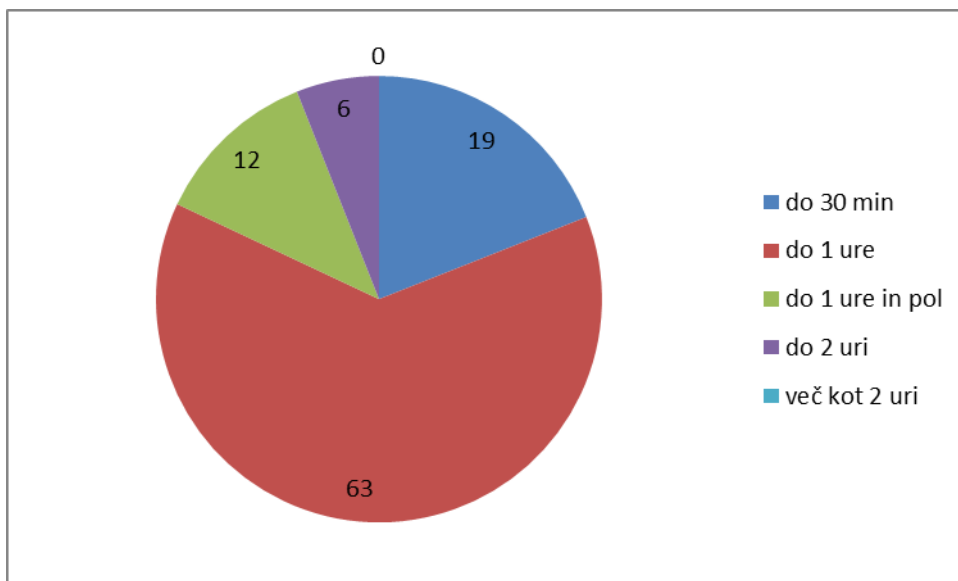

Slika 14: Pogostost nudenja socialne oskrbe

Najpogosteje se izvaja oskrba na domu 1-krat tedensko (5 uporabnikov), vsak dan in 2-krat tedensko (skupaj 8 uporabnikom). Odgovor več kot 5-krat na teden so izbrali uporabniki, ki se jih obiskuje večkrat dnevno, saj se trenutno še ne izvaja oskrba na domu ob sobotah in nedeljah.

Časovni okvir	f	%
Do 30 minut	3	19
Do 1 ure	10	63
Do 1 ure in pol	2	12
Do 2 uri	1	6
Več kot 2 uri	0	0
Skupaj	16	100

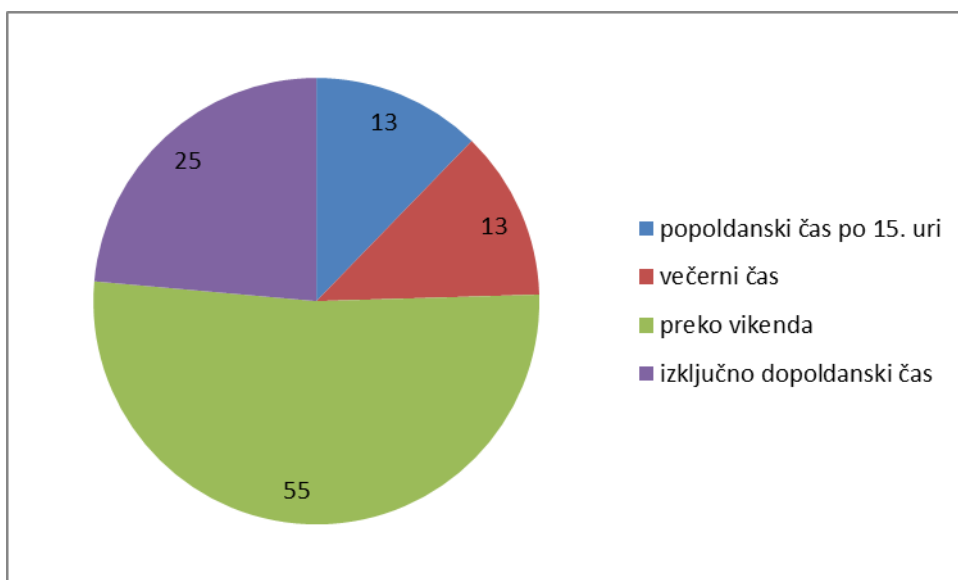
Tabela 11: Koliko časa povprečno traja obisk?

Slika 15: Trajanje dnevne oskrbe na domu

Drugi termini	f	%
V popoldanskem času po 15. uri	2	13
V večernem času	2	13
Ob koncu tedna	9	55
Storitev potrebujem izključno v dopoldanskem času	4	25

Tabela 12: Ali bi potrebovali storitve socialne oskrbe na domu tudi ob drugih terminih?

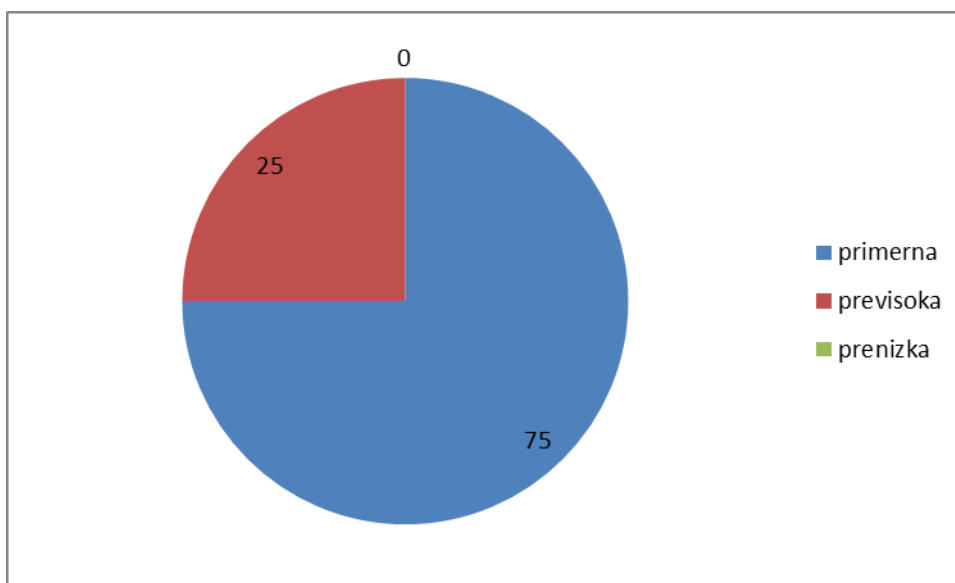
Slika 16: Kdaj bi potrebovali storitev socialne oskrbe?

Socialna oskrba na domu se trenutno izvaja ob delavnikih ter v dopoldanskem času. Pri dveh uporabnikih se izvaja tudi v večernem času. Prejeti odgovori kažejo, da

obstaja potreba po socialni oskrbi tudi ob koncih tedna, četrtnina uporabnikov potrebuje oskrbo le v dopoldanskem času.

	f	%
Primerna	12	75
Previsoka	4	25
Prenizka	0	0
Skupaj	16	100

Tabela 13: Mnenje uporabnikov o ceni storitve

Slika 17: Cena storitve

Uporabniki so večinoma zadovoljni s ceno oskrbe na domu, saj jih 75 % meni, da se jim zdi primerna. Ostali uporabniki, teh je 25 %, pa menijo, da je cena storitve previsoka.

Zelo nezadovoljen	Nezadovoljen	Niti eno niti drugo	Zadovoljen	Zelo zadovoljen	Skupaj
0	0	0	1	15	16
0	0	0	6 %	94 %	100 %

Tabela 14: Kako ste zadovoljni z izvajanjem službe socialne oskrbe na domu?

Slika 18: Zadovoljstvo z opravljanjem socialne oskrbe

Izmed 16 uporabnikov, ki so odgovarjali na vprašanje glede zadovoljstva z izvajanjem službe za socialno oskrbo na domu, jih je 15 trdilo, da so zelo zadovoljni, 1 je odgovoril, da je zadovoljen.

Možno je bilo odgovoriti tudi na dodatno odprto vprašanje, kjer so lahko opisali konkretno dobro oziroma slabo izkušnjo. Na odprto vprašanje je odgovorilo 9 uporabnikov, ki so izrazili pohvale v zvezi z oskrbovalci.

Pohvale	f
»Oskrbovalka je zelo nasmejana, marljiva in ustrezljiva.«	1
»Zelo sem vesela, ker se veliko lahko pogovorimo in zelo zaupamo.«	1
»Vedno nasmejana, dobro razpoložena, dobro vpliva name.«	1
»Zelo dobro mi vse očisti.«	1
»Točnost, natančnost, korekten odnos.«	1
»Oskrbovalca sta točna in zanesljiva.«	1
»Prijaznost – zelo dobra.«	2
»Jaz sem zelo zadovoljna z obema oskrbovalcema. Zelo sta pridna, prijazna. Skratka, imam ju zelo rada in ju spoštujem. Zelo sta komunikativna in vedno dobre volje. Jaz bi ju imela kar cel dan ob sebi. To sta moja aspirina. Mi trije smo dober par. Hvala.«	1
Skupaj	9

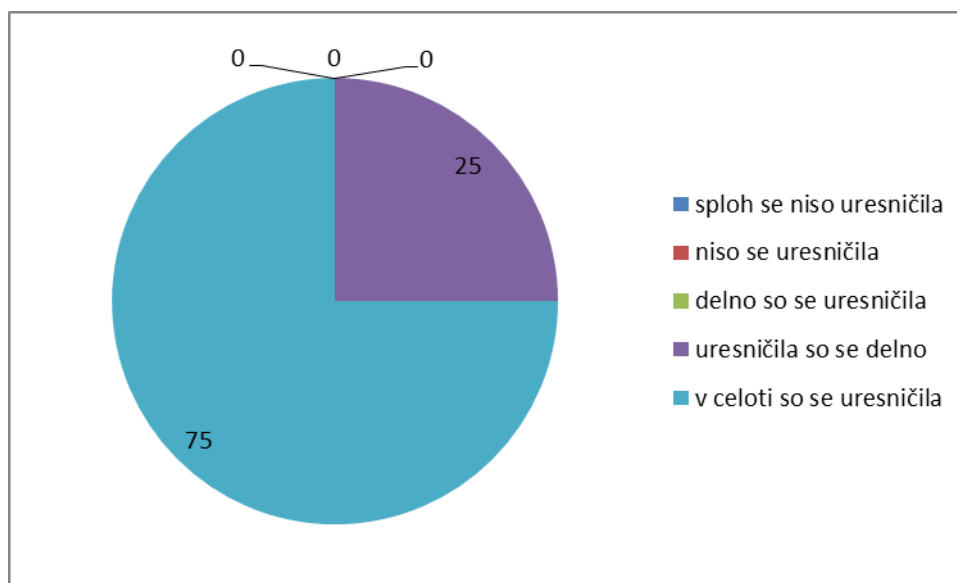
Urejenost	1	2	3	4	5 f = 16 (100 %)
Natančnost	1	2	3	4 f = 1 (6 %)	5 f = 15 (94 %)
Doslednost	1	2	3	4	5 f = 16 (100 %)
Prilagodljivost	1	2	3	4	5 f = 16 (100 %)
Strokovnost	1	2	3	4 f = 2 (12 %)	5 f = 14 (88 %)
Prijaznost	1	2	3	4	5 f = 16 (100 %)
Se drži ure prihoda	1	2	3	4	5 f = 16 (100 %)
Ostaja dogovorjeni čas	1	2	3	4	5 f = 16 (100 %)

Tabela 15: Uporabnikova ocena lastnosti socialnih oskrbovalk, ki jih obiskujejo

Uporabniki ocenjujejo lastnosti oskrbovalk v večina primerov zelo dobro, le pri natančnosti je ena ocena nižja od 4 in pri strokovnosti sta dva odgovora pod oceno 4.

sploh se niso uresničila	niso se uresničila	delno so se uresničila	uresničila so se delno	v celoti so se uresničila	skupaj
0	0	0	4	12	16
0	0	0	25 %	75 %	100 %

Tabela 16: Ali so se vaša pričakovanja, ki ste jih pred začetkom izvajanja pomoči imeli v zvezi s socialno oskrbo na domu, uresničila?

Slika 19: Uresničena pričakovanja

Želje	F	Predlogi	f
<p>»Da po potrebi nudite usluge tudi v večernem času, ob nedeljah in praznikih. Nekateri drugi domovi to omogočajo.«</p> <p>»Da bi imela dvakrat tedensko po 2 uri in da bi invalidi imeli to brezplačno, ne da nekateri plačamo, nekateri pa ne.«</p> <p>»Še tako naprej.«</p>	3	<p>»Med boleznijo se bodo pojavile dodatne potrebe, ki jih bomo poskušali reševati.«</p> <p>»Dobro bi bilo, da bi bila pomoč tudi v večernem času in med vikendi.«</p> <p>»Da po potrebi nudite pomoč tudi v večerih, ob nedeljah in praznikih.«</p>	3

Tabela 17: Posebne želje ali predlogi v zvezi s storitvami socialne oskrbe na domu

Drugo	f
»O storitvah nimam predlogov, zanima pa me, če so za tako humano delo pošteno plačani? Oni imajo dobro srce in zlate roke!«	3
»Zaenkrat zadovoljni s storitvijo vaših zaposlenih.«	
»K meni zahajajo trije oskrbovalci. Ocene za njih so sledeče: so zelo uspešni, požrtvovalni, znajo kontaktirati s starejšim človekom, so zelo uspešni in požrtvovalni in nas popeljujejo s svojim znanjem in prizadevanjem naprej v novo življenje. Le tako naprej! In za vse bo prav. Hvala vam! Upravi pa uspešno delo kot že doslej!«	

Anketo o zadovoljstvu uporabnikov socialnovarstvene storitve pomoč družini na domu v okviru socialne oskrbe na domu smo izvedli v mesecu juliju 2015. Poslana je bila 22 uporabnikom storitev. Na anketo je odgovorilo 16 uporabnikov, med katerimi je bilo 14 žensk in 2 moška. Povprečna starost uporabnikov, ki so odgovarjali, je bila nad 76 let. Uporabniki storitve, ki so bili vključeni v anketo, izhajajo iz podeželskega okolja in bivajo v stanovanjski hiši. Večji del uporabnikov živi samih oziroma z zakoncem ali otroki in njihovo družino. Najpogosteje se za potrebno pomoč obrnejo na svoje otroke ter vnuke in ostale sorodnike. Največ jih je bilo o storitvi obveščanih s strani sorodnikov, enak delež pa od zdravnika oziroma patronažne službe, centra za socialno delo ter od drugod. Socialno oskrbo potrebuje večina uporabnikov zaradi invalidnosti ter starosti in bolezni.

Največ opravil socialne oskrbe se izvaja iz sklopa pomoči pri temeljnih dnevnih opravilih ter gospodinjski pomoči. Pomoč socialne oskrbovalke v največjem deležu prejema uporabniki enkrat na teden, vsak dan ali dvakrat na teden. Večina pomoči se izvaja v terminu ene ure. Glede na prejete odgovore ugotavljamo, da se kaže potreba po zagotavljanju socialne oskrbe tudi ob koncih tedna. Ena četrтина uporabnikov je navedla, da potrebujejo socialno oskrbo le v dopoldanskem času.

Na vprašanje o ceni storitve so uporabniki v večini odgovorili, da se jim zdi primerna, 4 uporabnikom pa se zdi previsoka.

Vsi uporabniki so izrazili zadovoljstvo z izvajanjem službe socialne oskrbe na domu, še posebej so pohvalili neposredne izvajalce. Večina uporabnikov lastnosti socialnih oskrbovalk ocenjuje z najboljšo oceno, torej da so urejene, natančne, dosledne, prilagodljive, strokovne, prijazne, se držijo ure prihoda ter ostajajo dogovorjeni čas.

Pričakovanja, ki so jih uporabniki imeli pred začetkom izvajanja storitve, so se pri večini uporabnikov v celoti uresničila, pri štirih uporabnikih so se uresničila delno.

Glede na pridobljene rezultate lahko sklepamo, da so uporabniki storitve socialne oskrbe na domu s storitvijo zadovoljni. Socialna oskrba je potrebna vsak dan, zato bi bilo treba storitve zagotavljati tudi ob koncu tedna in praznikih.

5 ZAKLJUČEK

Današnji čas zaznamuje velike družbene spremembe, ki so posledica razvoja političnih, gospodarskih in demografskih dejavnikov. Zaradi upadanja števila rojstev, daljšanja življenjske dobe in upočasnjevanja umrljivosti se prebivalstvo stara tudi v Sloveniji. Zmanjšuje se delež otrok, povečujeta pa se deleža delovno sposobnega prebivalstva in starejših. Po podatkih Statističnega urada Republike Slovenije naj bi se delež najmanj 65 let starih ljudi med skupnim prebivalstvom do leta 2060 povečal za več kot 16 % (na 33,4 %) oziroma naj bi se število toliko starih prebivalcev predvidoma povečalo od leta 2008 do leta 2060 s 325.300 na 589.900. Delež najmanj 80 let starih ljudi med skupnim prebivalstvom pa naj bi se do leta 2060 povečal s 3,5 % na 14,1 % oziroma z 71.200 na 249.500 prebivalcev. V prihodnosti bo družba zaradi staranja prebivalstva drugačna kot v današnjem času. V številnih državah, tudi v Sloveniji, bo ogrožena vzdržnost javnih financ. Po eni strani se zaradi razvoja lahko veselimo daljše starosti, ne vemo pa, če bomo v nemočnih starih letih lahko preživeli.

Trenutna zakonodaja, ki zajema skrb za starejše, invalide in pomoči potrebne, je zajeta v Zakonu o socialnem varstvu in Pravilniku o standardih in normativih socialnovarstvenih storitev. Tu so podrobno opredeljeni upravičenci, postopki in izvajalci storitev. Te storitve, ki so namenjene odpravljanju socialnih stisk in težav, so prva socialna pomoč, osebna pomoč, pomoč družini, pomoč na domu, institucionalno varstvo, socialni servis, družinski pomočnik, vodenje in varstvo ter zaposlitev pod posebnimi pogoji in pomoč delavcem v podjetjih, zavodih ter pri drugih delodajalcih.

V Sloveniji nimamo ustreznega urejenega sistema dolgotrajne oskrbe in osebne asistenc. Prejemki in storitve niso povezani v enovit sistem, prav tako ni koordinacije med različnimi službami, zaradi česar se zmanjšuje kakovost in učinkovitost na tem področju ter omejuje dostop določenim skupinam prebivalstva, predvsem invalidom.

V diplomski nalogi smo s pomočjo intervjuja z osebami, ki se službeno srečujejo z vprašanjem pomoči potrebnim na domu, v dveh manjših občinah, Naklo in Preddvor, izvedeli, da največ pomoči na domu potrebujejo starejši ljudje in invalidi. V prvi vrsti jim največkrat pomagajo svojci, sorodniki, prijatelji in sosedje. Če to ni mogoče, imajo organizirano pomoč preko Doma starejših občanov Preddvor. Izbirajo lahko med stalno namestitvijo v domu, začasnim varstvom, dnevnim varstvom, pomočjo na domu in razvozom kosila na dom. Za ohranjanje in razvoj samih storitev je pogoj dobro sodelovanje z občinami, ki so dolžne sofinancirati socialnovarstvene storitve za svoje občane. Pomanjkljivost, ki jo intervjuvanci navajajo, je le ta, da storitve niso zagotovljene ob koncih tedna in ob praznikih. Za razširitev ponudbe pa nameravajo v DSO Preddvor vzpostaviti socialni servis, ki bi razširil ponudbo pomoči pri hišnih in

drugih opravilih v primeru invalidnosti, starosti, otrokovega rojstva, bolezni, v primeru nesreč ter v drugih primerih, ko je taka pomoč potrebna.

Med uporabniki socialnovarstvene storitve pomoč na domu, ki jo izvaja DSO Preddvor, smo opravili anketo o zadovoljstvu s storitvijo. Anketiranci so bili osebe, starejše od 76 let, ki so doma na podeželju in živijo v stanovanjskih hišah. Pomoč najpogosteje potrebujejo pri temeljnih dnevni opravilih in pri gospodinjski pomoči zaradi starosti, bolezni ali invalidnosti. Možnost organizirane pomoči imajo čez cel teden razen ob koncih tedna in praznikih. Cena storitve se večini zdi primerna. Zelo so zadovoljni z delom socialnih oskrbovalk in njihovih odnosom do uporabnikov.

Pomoč na domu, ki je temeljna socialnovarstvena storitev za stare ljudi v njihovem domačem okolju, se je v zadnjih letih močno okrepila. Kljub temu pa je še vedno urejena tako, da dopušča neenakost v dostopnosti do iste storitve. Pomoč je za upravičence glede na kraj bivanja različno dostopna in draga, kar je nesprejemljivo. V nekaterih krajih na območju Slovenije se pomoč na domu sploh ne izvaja, občine storitev sofinancirajo v različnem obsegu, kadrovska zasedba izvajalcev je ponekod nezadostna, kar posledično vpliva na kakovost izvajanja storitve (Hlebec, 2009).

Dogaja se, da se občine srečujejo s pomanjkanjem kadra z ustreznimi delovnimi izkušnjami in primerno izobrazbo. Dogaja se tudi, da se zaradi boljšega plačila osebe, primerne za to delo, raje zaposlujejo v sosednjih državah. Občine tudi zaradi okrnjenega proračuna ne odobrijo novih zaposlitev in so omejene pri kandidiranju v programih javnih del.

Izhajajoč iz obstoječih praks predlagamo uporabo enotnega oz. standardiziranega instrumenta za vse izvajalce socialne oskrbe na domu. Izvajalcem je treba omogočiti uporabo informacijske tehnologije, ki bi omogočila še hitrejšo in preglednejšo sodelovanje med službami, odgovornimi za pomoč starejšim in pomoči potrebnim. Omogočiti je treba ustrezno izobraževanje in zaposlitev osebam, ki neposredno izvajajo pomoč na domu. Vse pa je pogojeno s financami, ki na žalost nemalokrat krojijo razvoj in usodo programov, nujno potrebnih za boljšo kakovost življenja, ne samo starejših, ampak tudi mlajših in aktivnih prebivalcev.

LITERATURA IN VIRI

- Hlebec, V. (2009). *Starejši ljudje v družbi sprememb*. Maribor: Aristej.
- Hojnik Zupanc, I. (1997). *Dodajmo življenje letom*. Ljubljana: Gerontološko društvo Slovenije.
- Hvalič Touzery, S. (2007). *Družinska oskrba starih družinskih članov*. Doktorska dizertacija, Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Kadiš, D., Šiplič, V. (2002). *Psihosocialni vidiki staranja*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Kostenbaum, R. (1985). *Staranje*. Ljubljana: Pomurska založba.
- Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti (2010). Pridobljeno 26. 9. 2015 z naslova http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti_pdf/ZDOZDO_uvod_cleni_in_obrazlozitev_-_12.03.2010.pdf.
- Možina, S. et al. (1994). *Management*. Radovljica: Didakta.
- Pečjak, V. (2007). *Psihologija staranja*. Bled: samozaložba.
- Pečjak, V. (1998). *Psihologija tretjega življenjskega obdobja*. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete.
- Pravilnik o kadrovskih, tehničnih in prostorskih pogojih za izvajanje nalog na področju duševnega zdravja za izvajalce institucionalnega varstva ter centre za socialno delo ter o postopku njihove verifikacije. *Uradni list RS*, št. 97/2009.
- Pravilnik o metodologiji za oblikovanje cen socialnovarstvenih storitev *Uradni list RS*, št. 87/2006, 127/2006, 8/2007, 51/2008, 5/2009, 6/2012) – neuradno prečiščeno besedilo.
- Pravilnik o minimalnih tehničnih zahtevah za izvajalce socialnovarstvenih storitev. *Uradni list RS*, št. 67/2006.
- Pravilnik o pogojih in postopku za uveljavljanje pravice do izbire družinskega pomočnika. *Uradni list RS*, št. 19/2007.
- Pravilnik o postopkih pri uveljavljanju pravice do institucionalnega varstva. *Uradni list RS*, št. 38/2004, 23/2006, 42/2007 – neuradno prečiščeno besedilo.
- Pravilnik o standardih in normativih socialnovarstvenih storitev. *Uradni list RS*, št. 45/2010, 28/2011, 104/2011 – neuradno prečiščeno besedilo, 111/2013.
- Ramovš, J., Kladnik, T., Knific, B. (2000). *Skupine starih za samopomoč*. Ljubljana: Inštitut za socialno medicine in socialno varstvo.
- Statistični urad Republike Slovenije (2010). *Starejše prebivalstvo v Sloveniji*. Pridobljeno 24. 9. 2015 z naslova <http://www.stat.si/doc/StarejsePrebivalstvo.pdf>.
- Statistični urad Republike Slovenije (2013). Občine. Pridobljeno 25. 9. 2015 z naslova <http://www.stat.si/obcine/Vsebinska.aspx?leto=2015&id=128>.

- Uredba o merilih za določanje oprostitev pri plačilih socialno varstvenih storitev. *Uradni list RS*, št. 110/2004, 124/2004 – neuradno prečiščeno besedilo.
- *Zakon o socialnem varstvu*. *Uradni list RS*, št. 3/2007 – uradno prečiščeno besedilo 29.

PRILOGI

Priloga 1: ANKETNI VPRAŠALNIK

Spoštovani,

moje ime je Stanislava Kralj. Sem izredna študentka višješolskega programa Poslovni sekretar na Višje strokovni šoli B&B v Kranju. Pripravljam diplomsko nalogo z naslovom Možnosti in priložnosti socialne oskrbe na domu.

Na vas se obračam s prošnjo, da si vzamete trenutek vašega časa za sodelovanje v anketi o zadovoljstvu s storitvijo socialne oskrbe na domu, katere uporabnik/ca ste (bil/a).

Namen naloge je ugotoviti, kako ocenjujete izvajanje storitve socialne oskrbe na domu in kakšne so vaše potrebe glede izvajanja storitve. Pridobljeni podatki mi bodo služili pri izdelavi diplomske naloge.

Vprašalnik je anonimen in ga bom uporabila le za pripravo diplomske naloge.

Za vaše sodelovanje se vam najlepše zahvaljujem.

Prosim vas, da odgovor, za katerega se vam zdi, da najbolje ustreza vaši situaciji, obkrožite. (V primeru, da ste storitev socialne oskrbe prejemal-a in jih sedaj ne več, obkrožite odgovore, ki ustrezajo situacijam, ko ste bili/a uporabnik/ca socialne oskrbe na domu.)

1. Spol:

- a) moški
- b) ženski

2. Starost:

- a) do vključno 64 let
- b) 65–75 let
- c) 76–85 let
- d) 86 let ali več

3. Kje živite?

- a) v stanovanjski hiši
- b) v bloku

4. V kakšnem okolju živite?

- a) v mestu
- b) na podeželju
- c) v hribovitem območju (nad 600 m nadmorske višine)

5. S kom živite v gospodinjstvu?

- a) sam/-a
- b) z zakoncem

- c) z otroki
- d) z otroki in njihovo družino
- e) s sorodniki
- f) drugo (navedite) _____

6. Na koga se poleg socialnih oskrbovalk največkrat obrnete, kadar potrebujete pomoč?

- a) zakonca
- b) sina/hčerko
- c) vnuke
- d) sorodnike
- e) sosede
- f) prijatelje
- g) zasebnika
- h) na nikogar
- i) drugo (navedite) _____

7. Kje oziroma od koga ste dobili informacije o socialni oskrbi na domu?

- a) od zdravnika, patronažne sestre
- b) na centru za socialno delo
- c) od sorodnikov
- d) od sosedov, prijateljev ali znancev
- e) drugo (navedite) _____

8. Socialno oskrbo na domu potrebujem zaradi (obkrožite lahko več odgovorov):

- a) starosti
- b) bolezni
- c) invalidnosti
- d) osamljenosti
- e) drugo (navedite) _____

9. Socialno oskrbo na domu prejemam pri naslednjih opravilih (obkrožite lahko več odgovorov):

- a) osebni higieni
- b) kopanju
- c) pripravi hrane
- d) postrežbi kosila
- e) nakupovanju
- f) pospravljanju, čiščenju
- g) drugih gospodinjskih opravilih (likanje, pranje ipd.)
- h) kurjavi (prinašanje kurjave, kurjenje ipd.)
- i) spremljanju ob nujnih opravilih (obisk zdravnika, pošte, banke ipd.)
- j) druženje in ohranjanje stika z ljudmi iz okolja
- k) drugo (navedite) _____

10. Kolikokrat tedensko vas obišče socialna oskrbovalka?

- a) vsak dan od ponedeljka do petka
- b) 1-krat tedensko
- c) 2-krat tedensko
- d) 3-krat tedensko
- e) 4-krat tedensko
- f) 5-krat tedensko ali več

11. Koliko časa povprečno traja obisk?

- a) do 30 minut
- b) do 1 ure
- c) do 1 ure in pol
- d) do 2 uri
- e) več kot 2 uri

12. Storitev socialne oskrbe na domu bi potreboval/a:

- a) v popoldanskem času po 15. uri
- b) v večernem času
- c) preko vikenda
- d) storitev potrebujem izključno v dopoldanskem času

13. Vaše mnenje o ceni storitve:

- a) primerna
- b) previsoka
- c) prenizka

14. Kako ste zadovoljni z izvajanjem službe socialne oskrbe na domu? Zadovoljstvo ocenite od 1 do 5, pri čemer 1 pomeni, da ste zelo nezadovoljni, 5 pa zelo zadovoljni.

1	2	3	4	5
zelo nezadovoljen	nezadovoljen	niti eno niti drugo	zadovoljen	zelo zadovoljen

Prosimo vas, da opišete zelo dobro oz. zelo slabo izkušnjo:

15. Ocenite lastnosti socialnih oskrbovalk, ki vas obiskujejo, z lestvico od 1 do 5. Pri tem 1 pomeni, da je ocenjena lastnost zelo slaba, 5 pa da je zelo dobra.

Urejenost	1	2	3	4	5
natančnost	1	2	3	4	5

doslednost	1	2	3	4	5
prilagodljivost	1	2	3	4	5
strokovnost	1	2	3	4	5
prijaznost	1	2	3	4	5
se drži ure prihoda	1	2	3	4	5
ostaja dogovorjeni čas	1	2	3	4	5

16. Ali so se vaša pričakovanja, ki ste jih pred pričetkom izvajanja pomoči imeli v zvezi s socialno oskrbo na domu, uresničila (socialne oskrbovalke, cena, organizacija ...)? Ocenite na lestvici od 1 do 5.

1	2	3	4	5
sploh se niso uresničila	niso se uresničila	delno so se uresničila	uresničila so se delno	v celoti so se uresničila

17. Ali imate kakšne posebne želje ali predloge v zvezi s storitvami socialne oskrbe na domu?

Hvala Vam za sodelovanje.

Priloga 2: VPRAŠANJA ZA INTERVJU

- 1. Kakšne potrebe po oskrbi občanov, ki potrebujejo pomoč zaradi različnih vzrokov (posledica bolezni, starostna oslabelost, pomanjkanje ali izguba intelektualnih sposobnosti ali drugih vzrokov), zaznavate v vašem okolju?**
- 2. Kakšne oblike pomoči so v vašem okolju že organizirane?**
- 3. Imate kakšen predlog za izboljšanje storitve in razvoj pomoči v vašem lokalnem okolju?**